

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ERGENLİK DÖNEMİNDE BAĞLANMA KAVRAMININ ANNE VE
ÇOCUK ARASINDAKİ İLİŞKİYE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Arife Nilay İSLAMOĞLU

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Onur Okan DEMİRCİ

İSTANBUL –2018

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Arife Nilay İSLAMOĞLU
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Ergenlik Döneminde Bağlanma Kavramının Anne ve Çocuk Arasındaki İlişkiye Etkilerinin İncelenmesi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Klinik Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 18.11.2018
- SAYFA SAYISI** : 69
- TEZ DANIŞMANLARI** : Dr. Öğr. Üyesi Onur Okan DEMİRCİ
- DİZİN TERİMLERİ** : Bağlanma, Yabancılaşma, İletişim, Güven
- TÜRKÇE ÖZET** : Araştırmanın amacı ergenlerde anne çocuk arasındaki bağlanmanın, aralarındaki iletişime etkisinin anlamlı olup olmadığının incelenmesidir. Araştırmaya Tokat ilinde yaşamakta olan 350 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın verileri Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği ve Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların anneye bağlanma düzeyinin, anneleri ile aralarındaki iletişimi ve güveni artırırken, yabancılaşmayı azalttığı belirlenmiştir.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Arife Nilay İSLAMOĞLU

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ERGENLİK DÖNEMİNDE BAĞLANMA KAVRAMININ ANNE VE
ÇOCUK ARASINDAKİ İLİŞKİYE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Arife Nilay İSLAMOĞLU

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Onur Okan DEMİRCİ

İSTANBUL –2018

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Arife Nilay İSLAMOĞLU

.../.../2018

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Arife Nilay İSLAMOĞLU'nun "Anne ve Çocuk Arasındaki Bağlanma Kavramının Ergenlik Dönemindeki Etkisinin İncelenmesi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

 Dr. Öğr. Üyesi Onur Okan DEMİRCİ
(Danışman)

Üye

 Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan
ÜNEY

Üye

 Dr. Öğr. Üyesi Necmettin
AKSOY

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2018

İmzası

.....

Enstitü Müdürü

ÖZET

Araştırmanın amacı ergenlerde anne çocuk arasındaki bağlanmanın, aralarındaki iletişime etkisinin anlamlı olup olmadığının incelenmesidir. Araştırmaya Tokat ilinde yaşamakta olan 350 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın verileri Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği ve Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde Bağımsız Örneklem T-Testi, ANOVA ve Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin annelerine bağlanma düzeylerinin kalınan eve, ailenin ortalama gelir düzeyine, anne babanın medeni durumuna, cinsiyete, babanın eğitim düzeyine, annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği fakat sınıfa göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin anneleri ile aralarındaki güven düzeyinin annenin eğitim düzeyine, sınıfa göre farklılık göstermediği fakat kalınan eve, ailenin ortalama gelir düzeyine, babanın eğitim düzeyine, anne babanın medeni durumuna, cinsiyete göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin anneleri ile aralarındaki iletişim düzeyinin cinsiyete, ailenin ortalama gelir düzeyine, anne babanın medeni durumuna, babanın eğitim düzeyine, annenin eğitim düzeyine, sınıfa göre farklılık göstermediği fakat kalınan eve göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin anneleri ile aralarındaki yabancılaşma düzeyinin babanın eğitim düzeyine, sınıfa, annenin eğitim düzeyine, cinsiyete göre farklılık göstermediği fakat anne babanın medeni durumuna, kalınan eve, ailenin ortalama gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda çocukların anneye bağlanma düzeyinin, anneleri ile aralarındaki iletişimi ve güveni artırırken, yabancılaşmayı azalttığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bağlanma, Yabancılaşma, İletişim, Güven

SUMMARY

The purpose of the study is to examine whether the connection between mother and child in adolescents is meaningful. 350 high school students living in the province of Tokat participated in the research. The data of the study were collected using the Kerns Secure Attachment Scale and the Parent and Friends Attachment Inventory Short Form. In the analysis of the data, the T-Test, ANOVA and Correlation Analysis were used.

As a result of the research, it was determined that the attachment levels of the students to the mothers did not differ according to the average household income, the average income level of the parents, the marital status of the parents, the education level of the parents,

As a result of the research, it was determined that the level of trust between the students and their mothers did not differ according to the level of education of the mother and class, but the level of income, family income, parents' education level, marital status of the parents and gender.

As a result of the research, it was determined that the level of communication between the students and their mothers did not differ according to gender, average income level of the family, marital status of the parents, education level of the father, education level of the mother,

As a result of the research, it was determined that the level of alienation between the mothers and the mothers did not differ according to the education level of the father, class, education level of the mother, gender but the marital status of the parents, average income level of the family.

As a result of the research, it was determined that the level of attachment of children to the mother decreases the alienation while increasing the communication and confidence between the mother and the mother.

Key Words: Attachment, Alienation, Communication, Confidence

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZET.....	I
SUMMARY.....	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
EKLER LİSTESİ.....	VII
ÖNSÖZ	VIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
PROBLEM, SINIRLILIKLAR, ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	2
1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI	2
1.2 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	2
1.3 HİPOTEZLER.....	2
1.4 SAYILTIAR	2
1.5 SINIRLILIKLAR.....	3
1.6 TANIMLAR	3
İKİNCİ BÖLÜM.....	4
KAVRAMSAL VE KURAMSAL AÇIKLAMALAR.....	4
2.1 ERGENLİK DÖNEMİ VE İLİŞKİLİ AÇIKLAMALAR.....	4
2.1.1 Ergenlik Dönemi	4
2.1.2 Ergenlik Döneminin Özellikleri	5
2.2 BAĞLANMA KAVRAMI VE İLİŞKİLİ UNSURLAR.....	7
2.2.1 Bağlanma Kuramı.....	7
2.2.2 Bağlanma Kuramının Gelişimi ve Kısa Tarihçesi	11
2.2.3 Bağlanmayı Etkileyen Faktörler	13
2.2.4 Bağlanma Üzerine Kuram ve Modeller	17
2.2.4.1 Ainsworth'ün Üçlü Bağlanma Modeli.....	17
2.2.4.2 Hazan ve Shaver'ın Üçlü Bağlanma Modeli.....	18
2.2.4.3 Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli	19
2.2.5 Bağlanmada Bireysel Farklılıklar	21
2.2.6 Ergenlik Döneminde Bağlanma	25
2.2.7 Bağlanmayla İlgili Yapılmış Bazı Araştırmalar.....	29
2.3 ANNE – ÇOCUK İLİŞKİSİ ÜZERİNE AÇIKLAMALAR	34

2.3.1	Aile içi İlişkiler	34
2.3.2	Anne – Çocuk İlişkisi	36
2.3.3	Anne – Çocuk İlişkisini Etkileyen Faktörler.....	38
2.3.3.1	Anneden Kaynaklanan Faktörler.....	38
2.3.3.2	Çocuktan Kaynaklanan Faktörler	40
2.4	ERGENLİK DÖNEMİNDE ANNE - ÇOCUK ARASINDAKİ BAĞLANMA	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....		43
YÖNTEM		43
3.1	YÖNTEM	43
3.2	ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	43
3.3	ARAŞTIRMANIN SORULARI	43
3.4	VERİLERİN TOPLANMASI.....	43
3.5	VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	44
3.5.1	Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği	44
3.5.2	Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu	44
3.6	VERİLERİN ANALİZİ	45
3.7	BULGULAR	46
3.7.1	Bağlanma ve Anne-Çocuk İlişkisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	52
TARTIŞMA VE SONUÇ		53
ÖNERİLER.....		59
KAYNAKÇA.....		60
EKLER		-

KISALTMALAR LİSTESİ

AGE	:	ADI GEÇEN ESER
f	:	FREKANS
N	:	ÖĞRENCİ SAYISI
$\bar{x}$	:	ARİTMETİK ORTALAMA
p	:	ANLAMLILIK DÜZEYİ
s.	:	SAYFA
SPSS	:	STATISTICAL PACKAGE FOR THE SOCIAL SCIENCE
DSM-5	:	DIAGNOSTIC AND STATISTICAL MANUAL OF MENTAL DISORDERS

TABLolar LİSTESİ

TABLO	SAYFA
Tablo 1: Ölçeklerin Güvenilirliğinin İncelenmesi	45
Tablo 2: Değişkenlerin Normallığının İncelenmesi	45
Tablo 3: Demografik Bilgilerin Dağılımı	46
Tablo 4: Anne-Çocuk İlişkisinin Cinsiyete Göre Farklılığının İncelenmesi.....	47
Tablo 5: Anne-Çocuk İlişkisinin Sınıfa Göre Farklılığının İncelenmesi.....	47
Tablo 6: Anne-Çocuk İlişkisinin Anne Babanın Medeni Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi.....	48
Tablo 7: Anne-Çocuk İlişkisinin Ailenin Ortalama Gelir Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi.....	48
Tablo 8: Anne-Çocuk İlişkisinin Annenin Eğitim Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi.....	49
Tablo 9: Anne-Çocuk İlişkisinin Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi.....	50
Tablo 10: Bağlanmanın Cinsiyete Göre Farklılığının İncelenmesi	50
Tablo 11: Bağlanmanın Sınıfa Göre Farklılığının İncelenmesi.....	51
Tablo 12: Bağlanmanın Anne Babanın Medeni Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi.....	51
Tablo 13: Bağlanmanın Ailenin Ortalama Gelir Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi.....	51
Tablo 14: Bağlanmanın Annenin Eğitim Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi..	52
Tablo 15: Bağlanmanın Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi .	52
Tablo 16: Bağlanma ve Anne-Çocuk İlişkisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	52

EKLER LİSTESİ

EK-A: Anket Formu

EK-B: Etik Kurul Kararı

EK-C: Özgeçmiş

ÖNSÖZ

Yapmış olduğum bu çalışmada her türlü bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Onur Okan DEMİRCİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.....

Arife Nilay İSLAMOĞLU
İstanbul, 2018

GİRİŞ

Ergenlik dönemi, 11-12 yaşlarında başlayıp 20'li yaşların başlangıcına kadar süren, hızlı bedensel, ruhsal, sosyal değişiklikleri içeren dönemin genel adıdır. Ergenlik çağı hayat boyunca gelişim içinde dönüm noktalarının görüldüğü zaman olmasından dolayı bu evrede gerek anne-baba ile ilişkilerde gerek de ergen bağlanma örüntüsünde temel gelişimler görülmektedir. Bu çağdaki ergenler, yaşamış oldukları fizyolojik değişimin haricinde gelişen soyut düşünme yetileri yardımıyla annelerinin davranış ve tutumlarına eleştirel biçimde yaklaşmaya başlarlar. Bu anlamda, güvenli bağlanan ergenler özerklik tutkusuyla kendi bağımsızlıklarına ve yaşlılarına bağlı durumda olsalar dahi gelişimsel açıdan bariz bir bunalım geçirmezler. Bu dönemde kendilerini çeşitli bağlanma ilişkilerine hazırlayarak ve sağlam geçişler yapabilirler.

Çalışmalar annelerine güvenli bağlanmanın genç yetişkinliğe dek kişilerin güçlü oluşlarına katkı sağladıklarını ifade etmiştir. Bu çağda çeşitli bağlarla kendilerini test eden, yeni modelleri tecrübe eden ve çeşitli sahalarda keşiflere çıkan ergen eğer güvenli ilişki kurmuşsa bu keşiflerinde gerek başarılı olma gerek de doğru yerlerde keşifte bulunma şansına erişmiş olmaktadır. Güvensiz biçimde bağlı olan bilhassa endişeli-kararsız bağlanan ergenlerde, ergenlik zamanındaki değişimler çeşitli problemlere neden olabilir. Yetersizlik, terk edilme, yeterli seviyede kabul görmeme ve sevilmeme hisleriyle beraber görülen kaygılı bağlanma, bilhassa ergenlik zamanında yakın bağlarda ergenlerin endişesini yükselterek memnuniyetsizlik, yalnızlık ve depresyon gibi rahatsızlıklar geçirmelerine neden olabilir. Bu tip bağlanma yaşayan ergenler için açısından keşif, gerekenden fazla stresli bir evre olabilir. Keşfetmekten ziyade diğerlerini mutlu etmeye ve kabul görmeye dair tutumlar sergileyebilirler. Ergenler bu evrede annelerine öteki dönemlerinden daha fazla gereksinim hissedebilirler ve onları yanlış yaptıkları zaman sığınabilecekleri "güvenli sığınak" ve yeni keşiflerine dair kullanabilecekleri bir "keşif üssü" biçiminde algılamak isterler. Bu şekilde bağlanmanın ana fonksiyonlarını sürdürmek isterler. Fakat evreden kaynaklı anneleriyle beraber geçirilen vakitte azalmalar görülür ve tek taraflı bağdan karşılıklı bağlar prensibine geçiş yapılır. Bu araştırma, literatürdeki çalışmaların tuttuğu ışık doğrultusunda ergenlik döneminde anne – çocuk arasındaki bağlanmanın ilişkilerine etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM, SINIRLILIKLAR, ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı ergenlerde anne çocuk arasındaki bağlanmanın, aralarındaki iletişime etkisinin anlamlı olup olmadığının incelenmesidir. Araştırma kapsamında ayrıca öğrencilerin bağlanma düzeylerinin demografik faktörlere göre de incelenmesi hedeflenmiştir.

1.2 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ergenlik, insan hayatının en önemli dönemlerinden birisidir. Ortalama on yıl kadar devam eden bir süreci ifade etmektedir. Bundan dolayı başta psikologlar olmak üzere konuyla ilgili farklı disiplinlerdeki bilim adamları ergenlik kavramıyla özellikle ilgilenmişlerdir. Anne ve çocuklar arasında bağlanma doğum öncesinden başlayıp, bebeklik döneminde gelişip devam etmektedir. Bağlanmanın anne çocuk ilişkisine etki ettiğine yönelik çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ergenlik çağında bireyler aileye yabancılaşmakta ve iletişim problemleri yaşamaktadırlar. Bu konuda ergenlerin anneye bağlanma düzeylerinin, aralarındaki güven, iletişim ve yabancılaşmaya nasıl bir etkide bulunduğu ortaya konması açısından çalışma önem kazanmaktadır.

1.3 HİPOTEZLER

H₁: Ergenlerde anneye bağlanma ile güven düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Ergenlerde anneye bağlanma ile yabancılaşma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Ergenlerde anneye bağlanma ile iletişim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.4 SAYILTILAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin ankete samimi ve içten cevap verdiği varsayılmaktadır.

1.5 SINIRLILIKLAR

Araştırmanın gözlemleri Tokat ilinde yaşamakta olan lise öğrencileri ile sınırlıdır.

Araştırma kapsamında yer alan anket / ölçekler ve ölçtükleri nitelikler ile sınırlıdır.

1.6 TANIMLAR

Bağlanma: bireyin yakın çevresindeki bir diğer kişiden yakınlık görmeyi beklemesi ve söz konusu kişinin yanında kendisini güvende hissetmesidir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1 ERGENLİK DÖNEMİ VE İLİŞKİLİ AÇIKLAMALAR

2.1.1 Ergenlik Dönemi

Ergenlik, insan hayatının en önemli dönemlerinden birisidir. Ortalama on yıl kadar devam eden bir süreci ifade etmektedir. Bundan dolayı başta psikologlar olmak üzere konuyla ilgili farklı disiplinlerdeki bilim adamları ergenlik kavramıyla özellikle ilgilenmişlerdir.

Ergen sözcüğü (adolescence); Latince “büyümek, olgunlaşmak” anlamına gelen adolescencia fiilinin sıfat fiili olan “adolescens” den alınmıştır. Bu fiil “esco” ekiyle bir durumu değil bir süreci belirtmektedir. Bu itibarla bu kelime günümüzde “bireyde gözlenebilen sürekli ve süratli bir gelişim devresi” olarak tanımlanabilmektedir.¹

Ergenlik dönemi 11-12 yaşlarında başlayıp 20’li yaşların başlangıcına kadar süren, hızlı bedensel, ruhsal, sosyal değişiklikleri içeren dönemin genel adıdır.² Kavram olarak ergenlik ve gençliğin aynı anlama geldiği söylenebilir. Ergenlik döneminin kesin sınırları konusunda tam bir görüş birliği yoktur. Genellikle 12, 13-20, 21 yaşları arası bir dönem olarak kabul edilmektedir.³

Ergenlik çağını, cinsel olgunluğun meydana geldiği buluğ (puberty) dönemiyle aynı tutmamak gerekir. Her ne kadar “buluğ”, ergenliğin bir belirtisini teşkil etmekteyse de ergenlik dönemi, buluğ öncesini ve buluğu içine alan fakat buluğdan sonra da bu çağın etkileriyle devam eden daha uzun süreli devredir. Böylece ergenlik dönemini;

¹Naci Kula, “Gençlik Döneminde Kimlik ve Din”, Editör: Hayati Hökelekli, **Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi**, DEM Yay., İstanbul. 2006, ss. 34

²Kemal Sayar ve Mehmet Dinç, **Psikolojiye Giriş**, Dem Yay., İstanbul, 2008, s.122

³Hayati Hökelekli, **Din Psikolojisi**, 6. Baskı, TDV. Yay., Ankara, 2005, s. 265-266

biyolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı, çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlayabiliriz.⁴

Ergenlik dönemi ülkelere göre de farklılık gösterebilmektedir. Yapılan bir araştırmada Türkiye’de buluğa eriş yaşının kızlarda en erken 10, en geç 18; erkeklerde ise en erken 9, en geç 19 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre ülkemizde ortalama buluğ yaşının kızlarda 13, erkeklerde 15 olduğu söylenebilir.⁵

Psikolojik açıdan çocukluk çağı, çocuğun buluğa ermesiyle son bulur. Bundan sonra ergenlik dönemi başlar. Bu dönem çocuğun sorumluluk ehliyetinin başlamasını da ifade eder. İslam dini de buluğdan sonra sorumluluk ehliyetini başlatır. Ergenlikle birlikte kişinin bilinçli tercihler yapabileceği kabul edilmektedir. Bu tercihler inanç, ibadet, ahlaki, ekonomik davranış ve siyasi tercihler gibi bütün hayatı kapsayacak genişliktedir. Bundan dolayı bu döneme akıl-baliğ olma çağı da denir.⁶

Ortalama olarak 12-20 yaş arası için düşünülebilecek ergenlik, kendi içinde de ön ergenlik (earlyadolescence) ve son ergenlik (lateadolescence) diye ikiye ayrılabilir.⁷ Bazı psikologlar, kız ve erkek farklılıklarını da dikkate alarak ergenlik dönemini değişik evrelere ayırmaktadırlar: 1- Buluğ (erinlik-püberte): Kızlarda ortalama 11-13, erkeklerde 13-15 yaş arası. 2- Orta Dönem: Ortalama 13-15 yaşlarından 17 yaş civarına kadar. 3- Son dönem: Ortalama 18’den 20’li yaşların başlarına kadar olan dönem.⁸

2.1.2 Ergenlik Döneminin Özellikleri

Ergenlik döneminin temel özellikleri, duygusal coşku, taşkınlık, çabuk kurulan ve bozulan ilişkiler, kolay etkilenme, toplum içinde sivrilme, ilgi çekme, rol sahibi olma çabası biçiminde özetlenebilir.⁹

Ergenlikteki gelişim özellikleri, çocukluğa kıyasla oldukça farklı hem nicelik hem de nitelik bakımından çok yoğundur. Bu bakımdan bu döneme “yeniden doğuş”

---

⁴ Kula, a.g.e., s. 34

⁵Hökelekli, a.g.e., s. 266

⁶Hüseyin Peker, **Din Psikolojisi**, Sönmez Yayınevi, Samsun, 1993, s.105

⁷ Kula, a.g.e., s.35

⁸ Sayar ve Dinç, a.g.e., s.123

⁹ Kula, a.g.e., s.35

diyen psikologlar olmuştur. Bağımsız bir kişilik sahibi olma, toplumdaki yerini ve rolünü öğrenme tam olarak bu dönem içerisinde gerçekleşir. Cinsiyet güdüsünün doğurduğu çatışmalar en fazla bu dönemde yaşanır. Bir dünya görüşü geliştirme, kendine yön verecek değerleri araştırma, hayatın anlamı ve kendisinin yeri ve rolü konusunda tatmin edici cevaplar bulma gibi arayış ve yönelişler gençlik döneminin kendine has davranış özelliklerindedir.¹⁰

Bu dönemde duyguların birbirine karıştığı görülür, dengesizlikler ve taşkın hareketler baş gösterir. Çünkü problemler çoğalmış ve çeşitlenmiş, heyecanlar en yüksek düzeye çıkmıştır. Ayrıca genç, yetişkinlerin kendisini anlayamayacağını sandığından onlardan yardım istemekten de kaçınır. Ancak problemlerini kendi kendine çözmekte de zorluk çeker ve çevresindeki kişilere karşı menfi bir tutum içerisine girer.¹¹

Bir grup içerisinde yer alma, önder ve liderlere bağlanma yine bu dönemde önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkar.¹² Bazı gençler kendilerini yalnızlığa itip hayallerinde ve düşüncelerinde kendi iç dünyalarında olmayı arzularken, çoğunluğu, aralarında oluşturdukları arkadaş gruplarının bireylerine oldukça yakınlık ve sadakat gösterirler. Bunlar, geleneklerden uzaklaşarak kendileri tarafından geliştirilmiş bazı davranışlar uygulama eğilimi gösterirler. Böylece çevrelerine adeta yabancılaşırlar. Bu durum, onları bazı konularda isyan etmeğe kadar götürür. Çünkü çocukluktan çıkıp ergenliğe girildiğinde, gençler zamanlarının büyük kısmını evin dışında geçirirler. Aile etkisinin, dini, ahlaki değerlerin yerini akranların etki ve değerleri almaya başlar.¹³

İnsana karakter gelişimini asıl veren yer, onun yakın çevresidir: Ailesi, okuldaki öğretmenleri ve birlikte bulunduğu arkadaşları. Bunların etkileri insan hayatının ilk yıllarında, yani çocukluk ve ergenlik çağında çok büyük olur. Ergenlik çağının sonunda insan artık karakteristik özelliklerini büyük ölçüde kazanmış demektir; daha sonraki hayat tecrübesi onu fazla değiştirmez.¹⁴

---

¹⁰Hökeleli, a.g.e., s. 266,267

¹¹ Peker, a.g.e., s. 106

¹²Hökeleli, a.g.e., s. 267

¹³ Peker, a.g.e., s. 106

¹⁴Erol Güngör, **Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak**, 4. Baskı, Ötüken Yay., İstanbul, 2000, s. 17

2.2 BAĞLANMA KAVRAMI VE İLİŞKİLİ UNSURLAR

2.2.1 Bağlanma Kuramı

İçerik boş, şeklen bir arada olmayı anlatmak maksadıyla kullanılan “bonding” kelimesi, bağlanma teorisi açısından ilişki kurma ve bağ kurma anlamına gelmektedir; ayrıca çocukluğun başlangıcındaki çok kısa bir döneme işaret etmektedir. Kelime bazen bağlanma (attachment) kelimesi yerine de kullanılmakta, özellikle bağlanmanın başlangıç safhasına işaret etmekte, genellikle bir bebeğin bakıcısıyla ilişki kurması anlamına gelmektedir.¹⁵

Bowlby, bağlanma davranışını bireyin korktuğunda bir figürle ilişki kurma isteği olarak tanımlamıştır. Temeli bebeklik döneminde oluşmasına rağmen insanın yetişkinlik dönemindeki bağlanma davranışını bile etkilediğini ifade etmiştir.¹⁶

John Bowlby tarafından geliştirilmiş olan bağlanma teorisi, psikanaliz uygulamalarından, Darwin’den, etolog ve hayvan psikolojisi uzmanlarının çalışmalarından, kendisinin bir rehberlik kliniğinde yaptığı pratik çalışmalardan ve çocuk psikolojisinde yapılmış olan araştırmalardan faydalanılarak geliştirilmiştir. Bowlby bu konuya ilk olarak 1950 yılında evsiz çocukların ruh sağlığı ile ilgili yaptığı bir araştırmayla başlamıştır. Bu araştırmada Bowlby, suçlu erkek çocuklarının anneden ayrılmaları ile suçluluk düzeyleri arasında bir ilişkinin varlığını tespit etmiştir.¹⁷Bowlby, yetiştirme yurtlarında büyüyen çocukların beslenme, barınma gibi ihtiyaçları karşılandığı halde bazı sorunlar yaşadıklarını tespit etmiştir. Özellikle de yaşamın ilk üç yılında anne yoksunluğunun fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklara yol açtığını bulmuştur.¹⁸

Bowlby’ nin kuramının biyolojik kökenli bir temeli olup, insanlar da hayvanlar gibi yaşamlarının ilk devresinde kendi cinslerinden bir erişkinle bağıllık ilişkisi kurmaya

¹⁵Turhan Yörük, **Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011, s. 38

¹⁶Engin Deniz, “Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki”, **Eurasian Journal of Educational Research**, 2006, 22, s. 89-99.

¹⁷Nükhet Onur, Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006, s. 92 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁸Ali Dönmez, “Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar için Bir Çerçeve”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 2000, 31(1), s. 17

programlanmışlardır. Bu ilişkinin amacı da bebeklerin yaşamlarını sürdürebilmek için korunmalarıdır.¹⁹

Bowlby, yeni doğan bebeklerin yumuşaklıkları, tombul yanakları yani kısacası sevimli bir görünümüleri olduklarını ifade ederek insanların hoşlarına giden bir görünümünün olduklarını belirtmiştir. Böylece bebekler ve büyükler birbirlerinden hoşlanmak üzere programlanmışlardır. Bu durum da bağlılığın kurulmasını kolaylaştırmaktadır. Bowlby' e göre çocuğun yetişkinle kuracağı bağlılık ilişkisi çocuğun gelişimi açısından önem arz etmektedir. Bu ilişki bozulur ya da sonlanırsa, bu durum çocukta açlık grevlerine hatta ölüme kadar gidebilecek sonuçlara varacaktır.²⁰

Bowlby' nin ilk gözlemleri annelerinden ayrılan çocukların tepkilerine yöneliktir.²¹ Bowlby' e göre bebekler bakım verenlerinden ayrıldıkları zaman şu tepkileri göstermektedirler:

Karşı koyma: Bebek bağ kurduğu bakım veren kişiyi arar ve ağlar. Kendisini sakinleştirmek isteyen kişilere de karşı koyar.

Çaresizlik: Ağlama ve arama tepkileri bir sonuç vermezse bebek ümitsizleşir ve bastırılma duygusu yaşar.

Kopma: Bağlanma figürü gelmezse bebek bağlanma figüründen kopar ve üzüntüsünü yenerek ayrılma öncesi durumuna geri döner. Bağlanma figürü geldiğinde ise figüre karşı yeni bir bağlanma yaşamaya karşı kaygılı olur.²²

Bebek birden fazla insanla ilişki içinde olabilir; fakat bu insanlardan sadece biriyle kurduğu ilişki nitelik olarak diğerlerinden farklılık taşır. Aynı zamanda bu ilişkinin niteliği bebeğin ileriki yaşlarında insanlarla ilişkisini etkileyecektir.²³

¹⁹Nuran Hortaçsu, **İnsan İlişkileri**, 4. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi, 2012, s. 50

²⁰Hortaçsu, a.g.e., s. 50

²¹ James Masterson, **Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları**, (H, Şentürk, Çev.), İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008, s. 21

²²Ayda Büyüksahin, **Yakın İlişki Kuramı ve Kuramayan Üniversite Öğrencilerinin Çeşitli Sosyal Psikolojik Etkenler Yönünden Karşılaştırılması**, Ankara, 2001, s. 14 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

²³Hortaçsu, a.g.e., s. 50

Bebeğin özellikle annesiyle kuracağı ilişkinin devamlı olabileceği ve böylece bu ilişkinin ileride başkalarıyla ilişkilerinde de kullanabileceğini Bowlby şu cümleyle anlatmıştır: Bağlanma, bebekte oluşma halinde bulunan ve yetişkin hayattan başlayarak yaşlılığa kadar devam eden heyecansal bir bağ kurma eylemidir.²⁴

Mahler (1975) ve Stern (1985)' in anne çocuk etkileşimleri arasındaki ilişki ve çocukların üç yaşına kadar ki gelişimine yönelik klinik gözlemleri de bağlanma kuramlarının anlaşılması açısından önemlidir.

Mahler, çocukların davranışlarını, 0- 2 ay otistik, 3-18 ay sembiyotik, 18- 36 ay ayrılma/ birleşme olmak üzere üç aşamaya ayırmıştır. Aynı zamanda çocuğun anneye sembiyotik bir ilişkiden ayrılması gerektiğini kuramlaştırmıştır. Stern ise çocuğun anneyi doğduğu andan itibaren bilişsel olarak ayrı görmeye programlanmış olduğunu iddia etmiştir. Çocukların, 0- 2 ay kendilik, 2- 6 ay çekirdek kendilik, 7- 9 ay özneler arası kendilik ve 15- 18 ay sözlü kendilik evrelerinden geçtiğini söylemiştir. Bowlby, çocuğun doğumda anneye hiçbir bağının olmadığını; fakat ilk on ayda bu bağı kurduğunu savunmuştur.²⁵

Bağlılığın gelişimine ilişkin farklı teoriler de açıklamalar getirmiştir. Freud'un psikoseksüel gelişim teorisinde bebekler doğuştan çevrelerindeki kişilere bağlı olmaya hazırdırlar. Bebek, anneye veya bakım veren kişiye libidinal bir enerji yükler. Bu teori açısından bağlılık, kathartik bir nesne tercihidir. Sosyal öğrenme teorisi ise bağlılığı bebeklerin ve çocukların öğrenmesiyle meydana gelen kazanılmış bir davranış olarak görür: Anne, bebeği besleyen, seven, rahatlatan bir kişi olduğu için bir süre sonra bebek tarafından rahatlık duygusu veren ikincil pekiştireç durumuna gelir. Böylece bağlanma gerçekleşir.²⁶

Bağlanma kuramıyla ilgili çalışmaların ikinci evresine de "Ainsworth" öncülük etmiştir. Ainsworth, anne ve çocuk etkileşimlerine dair gözlemler yapmıştır.²⁷Ainsworth ve arkadaşları(1978), araştırmaları sonucunda bebeklerde üç

---

²⁴Yörük, a.g.e., s. 6

²⁵Masterson, a.g.e., s. 20-21

²⁶Betül Aydın, **Çocuk ve Ergen Psikolojisi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları No: 1., 1997, s. 98

²⁷Masterson, a.g.e., s. 21

çeşit bağıllık ilişkisi geliştiğini bulmuşlardır. Bunlar, güvenli, gerilimli kaçınan ve gerilimli karşı koyucu bağıllıktır.²⁸

Daha sonraları Bartholomew ve Horowitz (1991) ise bağlanma stillerini, güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız olmak üzere dört kategoriye ayırmışlardır (Dörtlü bağlanma modeli):²⁹

Güvenli Bağlanma Stili: Bu bağlanma stiline sahip bireyler, kendilerini ve insanları olumlu değerlendirirler. Kendilerini olduğu gibi kabul edip başkalarını da değerli güvenilir olarak düşünüp kabul edici davranışlar gösterirler. Sosyal hayatı da olumlu olarak algılamaktadırlar.

Saplantılı Bağlanma Stili: Kendini olumsuz, başkalarını da olumlu olarak değerlendirirler. Kendilerine verdikleri değer başka kişilere bağlıdır. Bundan dolayı da başkalarının onayını kazanmak için uğraşırlar. Patolojik bir durum söz konusudur.

Kayıtsız Bağlanma Stili: Kendilerini olumlu başkalarını ise olumsuz olarak değerlendirirler. Kendilerine aşırı güvenirler; fakat diğer insanlara güvenmezler. İlişki kurarken kaygıları düşük; fakat kaçınmaları davranışları yüksektir. İlişkilerine soğukluk ve uzaklık hakimdir. İnsanlara karşı düşmanca düşünceleri vardır.

Korkulu Bağlanma Stili: Hem kendini hem de başkalarını olumsuz değerlendirirler. İlişkilerinde yakınlık isterler; fakat reddedilmekten korktukları için reddedilme ihtimalini ortadan kaldırmak için yakın ilişkilerden uzak dururlar.³⁰

Bowlby'nin kuramı, bebek ile bakım veren arasındaki ilişkinin (bakım veren genellikle annedir) insan neslinin devamında önemli bir fonksiyonu olduğuna da vurgu yapmaktadır.³¹

---

²⁸Hortaçsu,a.g.e., s. 51

²⁹Kim BartholomewandLeonardHorowitz, "Attachmentstylesamongyoungadults: A test of four- category model",**J Pers SocPsychol**, 1991, 61, s. 226- 44.

³⁰Nebi Sümer veDerya Güngör, "ThePsychometricAssessment of AdultAttachmentStylesScales on TurkishSampleand a Cross-culturalComparison",**TurkishJournal of Psychology**, 1999, 14(43), s. 71-106.

³¹Hortaçsu,a.g.e., s. 51

Çocukluk döneminde bakım verenle gerçekleşen etkileşim sonucunda bireyin zihninde bilişsel yapılar oluşur. Bu bilişsel yapılar da onun bilgi edinme sürecini etkiler ve sosyal ilişkilerini yönlendirir.³²

2.2.2 Bağlanma Kuramının Gelişimi ve Kısa Tarihçesi

Bowlby, 1950 yılında evsiz çocukların ihtiyaçları ve ruhsal problemleri konusunda bir çalışma yapmak için görevlendirilmiştir. Daha sonra Bowlby, 1951 yılında bu süreçteki çalışmalarını raporlamıştır. Bu raporda, yaşamın ilk yıllarındaki anne yoksunluğunun ve yetersiz anne bakımının çocuğun kişilik gelişimine ve ruh sağlığına büyük ölçüde zarar verdiği rapor edilmiştir.³³ Ancak bu raporun eksik bir yönü, anne yoksunluğunun çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinin neler olduğunun açıkça bilinmemesidir.³⁴

Bowlby, psikanalitik geleneğe eğitilmiş ancak, terapi uygulamalarına başladıktan sonra psikanalitik yaklaşımın yetersizliğini fark etmeye başlamıştır. Öyle ki görevliler tarafından beslenip bakım görmelerine rağmen kurumlardaki çocukların psikolojik olarak sıkıntılı, kaygılı ve hatta gelişmede başarısız olmaları psikanalitik kuramın görüşleri ile uyuşmamaktaydı.³⁵ Psikanalitik kuramın varsayımları ile Bowlby'nin kendi gözlemleri arasında tutarsızlık olması ve psikanalitik görüşün anne-çocuk bağlanma ilişkisinde, ilişki niteliğinden ziyade annenin bebeği beslemesinin esas bağlanmayı sağladığı savı Bowlby'e tutarlı gelmemiştir.³⁶ Ayrıca Bowlby, psikanalitik kuramın bireyin durumunu açıklamada geçmişe yönelik metodolojisini eleştirmiş, bireyin gelişim çizgisinin erken dönemlerinde yapılan gözlemleri birincil veri olarak kullanılıp kişilik işlevlerini açıklamada geleceğe yönelik tahminlerde bulunabileceğini öngörmüştür. Bowlby, bireyin bağlanma gelişimini açıklamada kuramların yetersiz olduğunu görerek bu durumu açıklamak için bir arayışa girmiştir.³⁷

Bağlanma çalışmaları ilk başlarda Bowlby'nin hastanede ve yuvada kalan çocukların annelerinden ayrılma ve birleşme sürecinde verdiği tepkilerin

---

³²Deniz, a.g.e., s. 89-99

³³Cindy Hazan and Philip Shaver, "Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships", *Psychological Inquiry*, 1994, 5(1), s. 4-17; John Bowlby, Bağlanma. T. V. Soylu (çev.). İstanbul: Pinhan Yayınları, 2012, s. 43.

³⁴Bowlby, a.g.e., s. 51

³⁵ Hazan ve Shaver, a.g.e., s. 42

³⁶Bowlby, a.g.e., s. 52

³⁷Bowlby, a.g.e., s. 52

incelenmesine dayanır.³⁸Bowlby hastane, bakımevi gibi evinden uzak yerlerde kalan çocukların bu durumdan derin bir şekilde olumsuz olarak etkilendiklerini ve bunun en temelde annelik figürünün kaybı ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Bowlby, küçük bir çocuğun annesinden uzak yabancı bir ortama bırakıldığında sırasıyla itiraz etme, umutsuzluk ve kopma olarak adlandırılan öngörülebilir bir davranış silsilesini takip ettiğini ifade etmektedir. Buna göre birkaç saatten bir haftaya kadar sürebilen birinci evrede çocuk, derin bir üzüntü yaşamakta ve annesine tekrar kavuşmak için sınırlı kaynaklarını tümüyle kullanmaktadır. İkinci evrede çocuk, kayıp annesi ile meşgul olmakta, durgunlaşmakta ve derin bir üzüntü yaşamaktadır. Kopma evresinde ise çocuk çevresi ile ilgilenmekte, bakıcıların ilgisinden memnun kalmakta ancak annesi geri döndüğünde annesine karşı tamamen ilgisiz kalıp mutsuz olmaktadır. Eğer bu ayrılık devam ederse çocuk, geçici olarak çevresindekilere bağlanmaya devam edecek ve bağlanma figürlerini kaybettikçe bir sürelik üzüntüden sonra zamanla başkalarına bağlanmayı bırakacaktır.³⁹

Bowlby kuramının temel ilkelerini oluştururken psikanalitik, gelişim psikolojisi, bilgi işleme süreci, sibernetik ve etiyolojiden yararlanmıştır.⁴⁰ Etiyolojik çalışmalarda, bir beslenme ya da dürtü azalması ilişkisi olmadan da yavruların bir yetişkinle bağ kurabileceği görülmüş ve çok sayıda hayvan türünde de yavruların anneden ayrılmaya benzer tepkiler verdiği bulunmuştur. Lorenz'in ördek ve kaz yavrularıyla yaptığı çalışmalarda, arada yiyecek olmadan da yavru ile bakıcı arasında bir bağın oluşabileceğinin görülmesi ve Horlow'un maymunlarla yaptığı çalışmasında yavru maymunların kendilerine yiyecek sağlamasa da kukla maymunlar arasından yumuşak tüylü olanları tercih etmesi Bowlby'nin görüşlerini sağlamlaştırmasında güçlü dayanaklar oluşturan çalışmalar olmuştur. İnsan bebeklerinde ve primat yavrularında dikkate değer benzerlikler olması Bowlby'nin bebek ve bakıcı arasındaki bağlanmanın evrimsel bir anlamı olduğunu düşünmesine neden olmuştur.⁴¹

Bowlby'nin bu çalışmaları çocuğun annesi ile oluşturduğu bağın ve bu bağın ayrılık, yoksunluk ve kayıp yoluyla aksamasına ilişkin varolan düşüncelere köklü değişiklikler getirmiştir.⁴² Özetle bebeklerin ve primat yavrularının benzer şekilde

---

³⁸Masterson, a.g.e., s. 79

³⁹Bowlby, a.g.e., s. 52

⁴⁰Bowlby, a.g.e., s. 52-53

⁴¹Bowlby, a.g.e., s. 53

⁴² John Bowlby and Mary Ainsworth, Inge Bretherton, "The origins of attachment theory: ", *Developmental Psychology*, 1992, 28(5), s. 759-775

doğuştan gelen bir kapasite ile bir bağlanma figürüne ihtiyaç duydukları, bağlanma figüründen ayrı düştükleri zaman da psikolojik açıdan olumsuz etkilendikleri görülmektedir. En başta Bowlby, daha sonra Ainsworth'un katkıları ile geliştirilen bağlanma kuramında, anne-bebek arasında oluşan duygusal bağın bebeklikte ve tüm yaşam boyunca bireyin duygu ve davranışları üzerinde etkili olmaya devam ettiği vurgulanmaktadır. Bu duygusal bağın ne olduğu ve bağlanma davranış sistemi aşağıda açıklanmıştır.

2.2.3 Bağlanmayı Etkileyen Faktörler

Ainsworth'e göre bebekle anne arasında güvenli bir bağlanma gelişmesini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bebeğin doğuştan getirdiği mizaç özellikleri bağlanmayı etkileyen önemli bir faktör olsa da, bebekle anne arasındaki ilişki, annenin yetişkin ve güçlü olmasından dolayı büyük oranda annenin özelliklerine göre şekillenir.⁴³Daha kesin biçimde ispat edilmemiş olmasına rağmen, bebek ile anne arasındaki bağın doğum evveli zamanda, annenin vücudunda oluşan değişimleri kabul etmesi, pozitif duygularını bebeğine geçirebilmesi bağlanma ilişkisinin temellerinin atıldığı zamandır.⁴⁴

Bağlanmada anne anahtar durumdadır. Bağlanma ilişkisi, sadece anne modelinden aktarılan sıcaklıkla meydana gelmektedir. Eğer ki anne de kendi annesi ve babasıyla samimi ve sevgi dolu bir bağ kurmuşsa bu çocuğuyla bağına ve evliliğinde de görülmektedir.⁴⁵ Bunun yanı sıra, ilk altı ayda emzirme, bebeğin duygularının düzenlemesinde ve anneye bağlanmasında çok önemli bir rol oynar. Emzirme sırasında annenin kucağında olan bebek kendini güvende hisseder.⁴⁶Troy (1995) ise, anne ile bebek arasındaki tensel temasın, güvenli bağlanmanın oluşumuna katkı sağladığını vurgulamış, annenin bebeğini çıplak olarak kucaklamasıyla güvenli bağlanma arasında olumlu yönde bir ilişki olabileceğini öne sürmüştür. Bu nedenle, doğumun hemen ardından bebeğin anne ile vücut temasının önemli olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanı sıra, bebeğin kucağa alınması, onunla

⁴³JayBelsky, J. andRichard Pasco-Fearon, **Precursors of attachmentsecurity**. İçinde J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds), Handbook of Attachment: Theory, ResearchandClinical Applications. (2nd ed.). New York: Guilford, 2008, 295-332.

⁴⁴Şahin Bodur, Elvan İşeri, Şebnem Soysalı ve Selahattin Şenol, "Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış", **Klinik Psikiyatri**, 2005, 8, s. 88-99.

⁴⁵Bodur vd., a.g.e., s. 88-99

⁴⁶Sağlık Bakanlığı Yayını, **Çocuk ve Ergen Sağlığı Modülleri: Eğitimciler için Eğitim Rehberi**, 2008, s. 722

oyun oynanması, beslenme, uyku ve sakinleşme isteğinin anne-baba tarafından tutarlı olarak yerine getirilmesi de bebekte güvenli bağlanmanın gelişmesine yardımcı olmaktadır.⁴⁷

Bağlanma üzerinde etkili bir diğer faktör de annenin doğum sonrası depresyon geçirip geçirmemesidir. Tomlison, Cooper ve Murray (2005) tarafından Güney Afrika'da 98 anne-bebek ikilisi üzerinde gerçekleştirilen bir bağlanma çalışmasında annenin postpartum depresyon geçirmesi ile bağlanma güvensizliği arasında güçlü bir ilişki ortaya çıkmıştır.⁴⁸

Anne-bebek arasında güvenli bir bağlanmanın gerçekleşebilmesi yalnızca annenin psikolojik özellikleri ile sınırlı olmayıp, annenin eşi ile ilişkisi, duygusal ve araçsal destek alabileceği sosyal etmenlere sahip olup olmadığı da anne-bebek ilişkisinin güvenli olup olmaması ile ilgilidir. Bu faktörler annenin bebeğe vereceği bakımın kalitesini doğrudan etkilemektedir.⁴⁹

Birincil bağlanma figürü çoğunlukla anne olsa da, bebeğin baba ile güvenli bir bağlanma ilişkisi geliştirmesi de büyük önem taşımaktadır: Anne tarafınca destek alan babaların, bebekleri ile güven dolu bir bağlanma ilişkisi oluşturmaları yüksek ihtimaldir. Bebek-baba bağlanmasında bağlanma biçimi ve bağın detayları anneye göre değişim göstermektedir. Eğer ebeveynlerden ikisi de uyarıcı kaynağıysa, bebeğin babasına da annesine güvenli bağlanma ilişkisi kurabilmesi mümkündür.⁵⁰ Babaya bağlı faktörlere bakıldığında, babalık modelini yalnızca çocuğun finansal gereksinimlerini gidermek ve onu disiplinize etmek şeklinde görmeyen, bunun yanında çocuğu ile yakinen alakadar olan, onun bakımına destek olan baba çocuğunun yaşamına da daha dahil olmuş olacaktır.⁵¹ Ayrıca, eğitim düzeyi arttıkça, babanın daha demokratik ve esnek bir cinsiyet rolüne sahip olduğu ve çocuk gelişimi konusunda kendini daha yeterli hissettiği için ebeveyn sorumluluğunu daha çok aldığı öne sürülmektedir.⁵² Ülkemizde baba katılımı eskiye oranla artış göstermiş olsa da katılımı negatif biçimde etkileyen geleneksel cinsiyet modellerinin de bugün dahi var

⁴⁷Sağlık Bakanlığı Yayını, a.g.e., s. 722

⁴⁸Mark Tomlison, Peter Cooper and Lynne Murray, "The mother-infant relationship and infant attachment in a South African peri-urban settlement" **Child Development**, 2005, 76, s. 1044-1054.

⁴⁹Belsky ve Pasco-Fearon, a.g.e., s. 295-322

⁵⁰Bodur vd., a.g.e., s.43

⁵¹Yaşar Kuzucu, Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2011, 4(35), s. 79-91

⁵²Kuzucu, a.g.e., s. 79-91

oldukları görülmektedir. Kadınların iş hayatına dahil olmasının giderek artmasıyla beraber arzu edilen seviyede olmasa dahi çalışma yaşamında kadınlar erkekler ile daha eşit konumlarda katılım göstermeye başlamıştır. Toplum yaşamındaki bu gelişimler ebeveynlerin perspektiflerini, alışkanlıklarını ve cinsiyet model algılarını etkilemektedir. Aile içerisindeki yükümlülüklerin tekrardan betimlenmesine sebep olan bu gelişmeler uzun dönemde gerek toplumda gerek de aile içerisindeki bağların daha âdilâne boyuta gelmesine destek olmuştur.⁵³ Daha âdilâne aile içi bağlardan şüphesiz ki ergenler ve çocuklar da olumlu yönde etkilenecektir.

Türkiye’de finansal sebeplere bağlı şekilde, çalışan annenin doğum izninin bitişinden sonra bebekle, akrabalar veya bir bakıcı ilgilenmektedir. Eğer ki akrabalar başka illerde ikamet ediyorsa çocuk ve ebeveynler birbirlerini uzun bir zaman görmemektedirler. Cyntia ve diğerleri (1993), ABD’de bebek bir yaşına basmadan evvel işe dönen annelerin seviyesinin yaklaşık %30 olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmacılar, bebek dokuz aylık olmadan evvel annenin işten dolayı bebeğinden ayrı olmasının bağlanmayı ne kadar etkilediğini incelemişler, fakat kayda değer neticelere erişememişlerdir.⁵⁴ Çalışan anneler bebekleriyle az vakit geçirmelerine karşın, çocuklarının gereksinimlerine daha duyarlıdır. Ancak, annenin rol çatışması içerisine girmesi söz konusu olursa, bu durum güvenli bağlanma açısından bir tehdit oluşturabilir. Rol çatışması içerisinde olan annelerin bebeklerine yeterince zaman ayıramadıkları düşüncesiyle kaygıya kapıldıkları, bu durumun da eşlerin birbirleri ile olan iletişimlerinin kalitesini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.⁵⁵

Bağlanma ilişkisini etkileyen faktörlerden bir diğeri ise ebeveyn tutumlarıdır. Süme ve Güngör (1999), çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında hem anne hem de babadan algılanan kabul/ilgi boyutunun güvenli bağlanma ile olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermişlerdir.⁵⁶ Buna karşın, anne-babadan algılanan sıkı denetim/kontrol boyutunun ise güvensiz bağlanma ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Birinci boyut, açıklayıcı/otoriter tutumu, ikinci boyut ise otoriter tutumu ifade etmektedir. Başka bir deyişle, çocuğun duygu ve düşüncelerine yeterince önem

---

⁵³Kuzucu a.g.e., s. 79-91

⁵⁴Bodur vd., a.g.e., s. 88-99

⁵⁵Bodur vd., a.g.e., s. 88-99

⁵⁶Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 73

vermeyip, baskıcı bir tutum sergileyen annebabalık tarzının çocuk ve ebeveyn arasında güvenli bağlanma ilişkisinin kurulmasına engel olduğu söylenebilir.

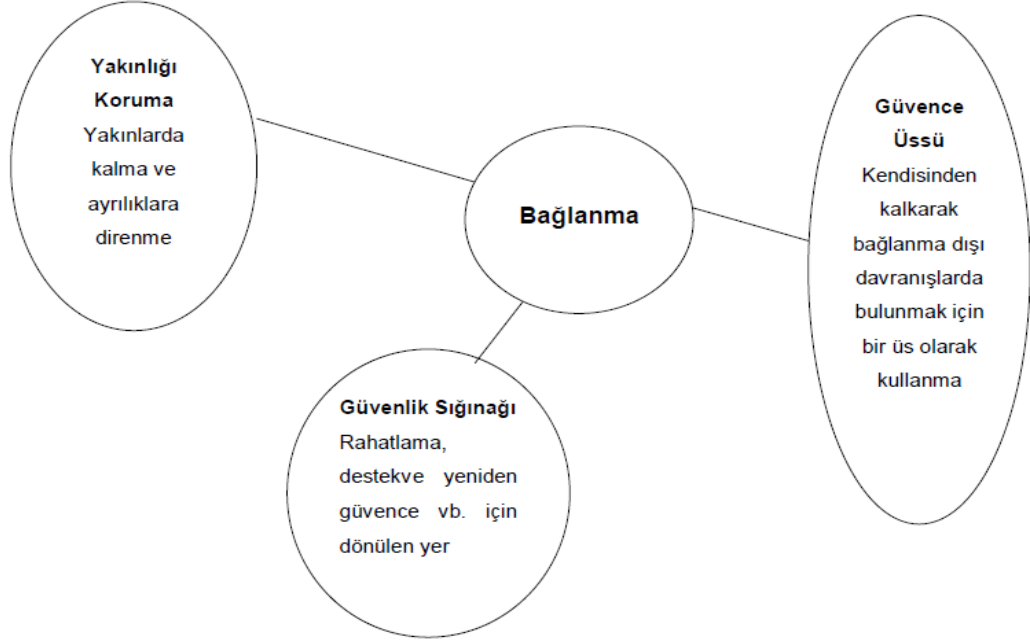
Güvensiz bağlanma ilişkisi kaygı ve kaçınma ile karakterizedir. Bağlanma ilişkisinde sakınma ve endişe tutumlarının erken çağlarda çocukların talep ve gereksinimlerinin giderilmemesinden dolayı istikrarsız ve duyarsız anne-baba tutumlarının neticesinde olduğu ifade edilmektedir. Bilhassa çocuğun rahatsızlandığı, stres altında olduğu veya benzeri bir ihtiyacı işaret ettiği hallerde, onu büyüten kişilerin (genellikle anneler), tutarsız, yetersiz ve dengesiz karşılık vermeleri, aşırı gergin ve kaygılı olmaları, ben merkezci ya da orantısız müdahaleci davranmalarının bağlanma kaygısının yükselmesine yol açtığı kabul edilmektedir. Bu türden olumsuz anne-baba tutumu örüntülerinin neticesinde bağlanma endişesi geliştiren çocuklar endişeyle mücadele etmek adına yüksek strese yönelik fazla hassasiyete neden olan “yüksek aktivasyon” (hiperaktivasyon) yöntemlerini kullanmaktadırlar. Bu yöntemin neticesinde de bilhassa yakın bağ içerisinde oldukları bireylerin tutumlarına ve ulaşılabilir olma durumlarına oldukça özen gösterirler. Hiperaktivasyon yöntemlerinin devamlı uygulanması partnerlere ve bağlara “yapışma”, devamlı kabul görme ve yakınlık arama gibi tutumlarla kendisini gösterir ve depresyona dair riskli bir etmendir.⁵⁷

Bağlanma ilişkisinde kaçınma tutumuysa anne ve babanın çocuğun destek, yaklaşma ve savunma gereksinimlerinin mesafeli, soğuk ve sinirli bir şekilde davranmalarından dolayı oluşmaktadır. Bu tip anne babalar bilhassa çocuklarının hislerini göstermelerini önleyerek veya bastırarak (birtakım psikolojik denetim tutumlarındaki gibi) çocukların hislerini ve tutumlarını denetlemeye çalışmaktadırlar. Netice olarak hislerini ifade etmemeyi öğrenen çocuk, bunların ortaya çıkmasından (veya denetlemesini güçleştirecek) yaklaşımlardan sakınarak, destek bulmaktan vazgeçer ve sakınma tutumunu kullanır. Stres ile mücadele etmek adına yakınlık veya destek ara(ya)mayan çocuklar özgüvenleri fazla (veya az) güven geliştirir. Bunu güvence altına alacak korunma yöntemlerini kuvvetlendirirler. Bu sebeple sakınan bireyler stres veya riskli olaylarda hislerinin ortaya çıkmasına neden olacak “aktivasyonu önlemeye” (deaktivasyon) dair bir tutum yöntemi yaratırlar. Bu yöntemin kullanımı zaman içerisinde bağlanma düzenini tetiklenmesine sebep olacak

---

⁵⁷Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 74

tutulardan sakınma, diğerlerinin destek ve yakınlık gereksinimlerine vurdumduymazlık geliştirme gibi tutumlara dönüşmektedir.⁵⁸

Şekil 1: Bağlanmanın Tanımlayıcı Yönleri⁵⁹

2.2.4 Bağlanma Üzerine Kuram ve Modeller

2.2.4.1 Ainsworth'ün Üçlü Bağlanma Modeli

Ainsworth'e (1989) Yabancı Durum deneyinin sonuçları üzerinden, bağlanmayı üç ana stilde ele almıştır:⁶⁰

Güvenli (Secure) Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan çocuklar, bakım veren yanlarında olduğu durumlarda ortamı gönüllü olarak araştırmışlardır. Bakım verenin yokluğunda çok kaygılanmamış, dönüşünde de yakın temas kurmak istemişlerdir. Temasta herhangi bir öfke belirtisi göstermeyerek sakinleşerek çevreyi keşfetmeye devam etmişlerdir.

⁵⁸Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 73-74

⁵⁹Hazan ve Shaver, a.g.e., s. 4-17

⁶⁰Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 73-74

Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan çocuklar, ortamı keşfetmek için fazla heves göstermemişlerdir. Bakım veren ortamdan ayrıldığında kaygı duymuşlar ve geri dönüşünde kolayca sakinleşememişlerdir. Bakıcıları ile yakın temas kurmak istedikleri halde öfkelerini ortaya koyan sert tepkiler vermişlerdir.

Kaçınan Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan çocuklar, bakım verenin yokluğunda çok stres yaşamadıkları halde, döndüğünde yakın teması reddetmişlerdir. Bakım veren döndüğünde, ondan uzak durarak ortamla ilgilenmeye devam etmişlerdir.

Ainsworth ve diğerleri (1978), bu bağlanma tiplerindeki çocukların annelerini incelediklerinde aşağıdaki sonuçlara ulaşmışlardır:⁶¹

- Güvenli bağlanan çocukların anneleri, duyarlı ve çocuklarının taleplerini karşılayan annelerdir.
- Kaygılı/kararsız bağlanan çocukların anneleri, tutarsız, çocuklarının aktif faaliyetlerini kesen ve lüzumsuz müdahalelerde bulunan annelerdir.
- Kaçınan bağlanan çocukların anneleri soğuk, yakınlık kurmayı reddeden ve yakın temastan uzak duran annelerdir.

2.2.4.2 Hazan ve Shaver'ın Üçlü Bağlanma Modeli

Hazan ve Shaver (1987), erişkinlerin aşk ilişkilerinde gösterdikleri duygu ve davranış farklılıklarını inceleyerek, Ainsworth'un çalışmalarından hareketle üçlü bağlanma modelini yaratmışlardır:

Güvenli Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanma geliştiren erişkinler, diğerlerine yakın olmayı ve onlara bağlanmayı son derece kolay bulmaktadırlar. Terk edilmekten ve insanlarla yakın temas kurmaktan korkmazlar.⁶² Güvenli bağlanan bireyler,

⁶¹Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 75

⁶²Philip Shaver and Kelly Brennan, "Attachment Styles and The 'BigFive' Personality Traits: Their Connections with Each Other and with Romantic Relationship Outcomes", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1992, 18(5), s. 536-545.

diğerlerine kıyasla hem aşk ilişkilerinde hem çocukken ebeveynleri ile olan ilişkilerinde en çok pozitif tecrübe yaşayan ve pozitif inançlara sahip olan kişilerdir.⁶³

Kaygılı/Kararsız Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan erişkinler, diğerlerinin kendileri ile ilişki kurmak istemediklerini, partnerlerinin aslında onları sevmediklerini düşünmektedirler. Sıkça kıskançlık yaşamakta ve duygusal gelgitler tecrübe etmektedirler.⁶⁴

Kaçınan Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan erişkinler, diğerleri ile rahatça ilişki kuramadıklarını, güvenemediklerini, bağlanma sorunu yaşadıklarını dile getirmişlerdir.⁶⁵ Kaçınan bağlanma stilindeki yetişkinler, partnerlerine en az güvenen, negatif inanç ve beklentileri olan ve yakınlıktan kaçan bireylerdir.⁶⁶

2.2.4.3 Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Kendilik ve diğerleri modelleri, bağlanma stillerinin ana boyutlarıdır.⁶⁷ Kendilik modeli olumlu olan bireyler bağımsız, içselleştirilmiş özsaygı ve sevebilirlik duygusu taşıyan insanlardır. Kendilik modeli olumsuz olan bireyler ise özsaygısı düşük olan ve bağımsız hareket edemeyen, daima diğerlerinden onay bekleyen insanlardır. Diğerleri modeli olumlu olan kişiler, diğerlerinin ulaşılabilir ve güvenilebilir olduğunu düşünen ve gerektiğinde diğerlerinden yakınlık ve destek görmeye yönelik bireylerdir. Diğerleri modeli olumsuz olan insanlar ise diğerleri ile yakınlık kurmayan, destek görme konusunda kayıtsız olan ve ilişkilerinde negatif beklentilere sahip olan bireylerdir.⁶⁸

Bağlanma modellerinin pozitif veya negatif uçlarda değerlendirildiği bu kuramda dört ana bağlanma stilinden söz edilmektedir:⁶⁹

Güvenli Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan bireylerin kendilik modeli de, diğerleri modeli de olumludur. Kişi kendisinin sevebilir, diğerlerinin de destekleyici

---

⁶³ Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 78

⁶⁴ Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 78-79

⁶⁵ Shaver ve Brennan, a.g.e., s. 538

⁶⁶ Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 78-79

⁶⁷ Kim Bartholomew, Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*. 1990, 7, s. 147-178.

⁶⁸ Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 78-79

⁶⁹ Kim Bartholomew and Leonard Horowitz, "Attachment Styles among Young Adults: A Test of a Four-Category Model", *Journal of Personality and Social Psychology*. 1991, 61, s. 226-241.

olduğunu düşünür. Bu insanlar, ilişki içerisinde güvenli ve rahat hissederler.⁷⁰ Özgüven ve saygıları yüksektir.⁷¹ İkili ilişkilerde yakın aynı zamanda da bağımsız bir roledirler. Bu bireyler, dengeli ilişkiler yaşarlar. Kontrole sahip olduklarını düşünürler. Strese dayanıklıdırlar ve stres anında aile ve arkadaşlarından destek alırlar.⁷²

Saplantılı Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan bireylerin kendilik modeli olumsuz ilen, diğerleri modeli olumludur. Takıntılı ilişkiler yaşarlar.⁷³ Sürekliliği diğerlerinin onayını beklerler.⁷⁴ Eneveyenlerinden tutarsız ve duyarsız davranışlar görmüşlerdir. Yüksek derecede kaçınma ve değersizlik duygusu taşırlar. Yakın ilişkiler kurmayı arzuladıkları halde aşırı yakın olma çabalarından dolayı yalnız kalırlar.⁷⁵ Diğerleriyle olan ilişkilerinde tutarsız ve aşırı duygular sergilerler. Duygularını gösterme düzeyleri, ağlama sıklıkları, güven seviyeleri yüksektir. Arkadaşlık ilişkilerinde dengesiz bir rol üstlenirler. Stres ve problemle baş etme açısından zayıftırlar.⁷⁶

Kayıtsız Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan bireylerin olumlu kendilik modeli ve olumsuz diğerleri modeline sahip oldukları bilinmektedir.⁷⁷ Sevgi ve değerlilik duyguları, diğerlerine yönelik negatif tutumlar ile birleşmiştir.⁷⁸ Bağlandıkları kişi ile aralarına mesafe koymayı tercih ederler. Yüksek özgüvenleri ile dikkat çekerler. Bağımsızlığa çok önem verirler. Diğerlerine ihtiyaç duymazlar ve yakın ilişkiler kurmayı reddederler. Bu tutumu yalnızca sosyal ilişkilerinde değil, iş hayatında ve hobilerinde de sergilerler.⁷⁹

Korkulu Bağlanma Stili: Bu stilde bağlanan bireylerin hem kendilik hem de diğerleri modelleri olumsuzdur. Bu stil, güvenli bağlanma stiline zıttıdır. Bu bireyler kendilerini değersiz, sevelemeyen ve desteği hak etmeyen insanlar olarak tanımlarlar. Diğerlerini reddedici ve güvenilmez olarak görürler.⁸⁰ Sürekli olarak

---

⁷⁰Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 80

⁷¹Gonca Soygüt, "Bir Düzeltici Bağlanma İlişkisi Olarak Psikoterapi: Psikoterapi Süreçlerinde Bağlanma ve Terapötik İttifak", **Türk Psikoloji Yazıları**, 2004, 13 (7), s. 63-77.

⁷²Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s. 233

⁷³Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 80

⁷⁴Bartholomew, a.g.e., s. 149

⁷⁵Soygüt, a.g.e., s. 66

⁷⁶Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s. 234

⁷⁷Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 80

⁷⁸Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s. 234

⁷⁹Bartholomew, a.g.e., s. 76

⁸⁰Sümer ve Güngör, a.g.e., s. 80

diğerleri tarafından onaylanma ihtiyacı duyarlar.⁸¹ Özgüven eksikliği ve yüksek kaygı seviyesi taşırlar.

2.2.5 Bağlanmada Bireysel Farklılıklar

Bebeklik ve çocukluk yıllarında bireyin geliştirdiği bağlanma şeklinin, bireyin ebeveynlerinin (veya diğer ebeveyn figürlerinin) ona olan davranış şekillerinden ciddi olarak etkilendiği görülmektedir.⁸² Bağlanma stilleri alanında yapılan çalışmalarda çeşitli bağlanma stillerinin farklı yaşantılarla ilişkili olduğu ve bu stillerin bireyin sonraki yaşamındaki gelişimleri yordamada önemli olduğu gösterilmiştir.⁸³ Örneğin güvenli bağlanmanın olumlu arkadaş ilişkisiyle⁸⁴, atılganlık, sosyal beceri, sosyal yeterlikle⁸⁵ ilişkili olduğu görülürken; güvensiz bağlanmanın, sosyal etkileşimlerde başarısız olma ve daha zayıf destek ağlarına sahip olma⁸⁶, yalnızlık ve depresyon⁸⁷ ve suça eğilimli davranışlarla⁸⁸ ilişkili olduğu görülmektedir. Bağlanma alanındaki bu ilerlemeler, yaşamın ilk yılında anne-çocuk bağlanması gelişiminin doğal ve boylamsal olarak incelenmesi sayesinde mümkün olmuştur.⁸⁹ Bağlanma ile ilgili yapılan deneysel çalışmalar 1980'lerin ortalarına kadar güvenli ve güvensiz bağlanma sınıflamalarının göstergelerini incelemek ya da gelişimsel sonuçlarını yordamak için yabancı durum içinde bebek-ebeveyn bağlanmasını değerlendirmişlerdir.⁹⁰

Yabancı durum prosedürü olarak adlandırılan ve iyi bilinen Ainsworth vd. (1978) çalışmalarında, bir yaşındaki bebeklerin özellikle ebeveynlerinden ayrılma ve tekrar birleşme durumlarında verdikleri tepkilere dayanarak bağlanma stillerini

⁸¹Bartholomew, a.g.e., s. 76

⁸²Bowlby, a.g.e., s. 99

⁸³Mary Salter Ainsworth, "Infant-mother attachment". *American psychologist*, 1979, 34(10), s. 932-937

⁸⁴Lauren Shomaker and Wyndol Furman, "Parent-adolescent relationship qualities, internal working models, and attachment styles as predictors of adolescents' interaction with friends", *Journal of Social and Personal Relationships*, 2009, 26(5), s. 579-603

⁸⁵Marlene Moretti and Maya Peled, "Adolescent-parent attachment: Bonds that support healthy development", *Paediatrics & Child Health*, 2004, 9(8), s. 551-555

⁸⁶Sherry Anders and Joan Tucker, "Adult attachment style, interpersonal communication competence, and social support", *Personal Relationships*, 2000, (7), 379-389

⁸⁷Enrico Di Tommaso, E., Brannen-McNulty, C., Ross Burgess, "Attachment styles, social skills and loneliness in young adults", *Personality and Individual Differences*, 2003, 35(2), s. 303-312

⁸⁸Joseph Allen, Marsh, McFarland, McElhaney, Land, Jodl, Peck, "Attachment and autonomy as predictors of the development of social skills and delinquency during mid adolescence", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2002, 70(1), s. 56-66

⁸⁹Ainsworth, a.g.e., s. 81

⁹⁰Inge Bretherton, In Pursuit of the Internal Working Model Construct and Its Relevance to Attachment Relationships., K. E. Grossmann., K. Grossmann & E. Waters (Ed.), *Attachment from infancy to adulthood: The major longitudinal studies* (pp.13-47). New York: Guilford Press, 2005, s. 19

sınıflandırmışlardır.⁹¹ Bebekler ebeveynleri ile kısa süreli ayrılıp birleşmeleri sonucunda farklı davranış örüntüleri sergilemişlerdir. Bu davranış örüntüleri temel olarak üç grup altında toplanmıştır. Birinci grupta (grup b) yer alan güvenli bağlanan bebeklerin ön ayrılma evresinde çevreyi keşfetmede anneyi güvenli bir üs olarak kullandığı ve ayrılma evresinde keşif davranışlarının azaldığı ve rahatsız oldukları görülürken, tekrar birleşme aşamasında yakınlık aramanın etkin olduğu ve anneleri ile etkileşime girdiği görülmüştür. İkinci grupta (grup c) yer alan güvensiz- kararsız bebekler ayrılmadan önce bile kaygı belirtileri göstermişler, ayrılmadan yoğun bir şekilde rahatsızlık duymuşlardır. Birleşme evresinde ebeveynle etkileşime geçmede ve yakınlık kurmada direnç gösterip öfkeli davranışlar sergilemişlerdir. Üçüncü grupta (grup a) yer alan güvensiz-kaçınan bebeklerin ise daha az ağladıkları ancak anne ile birleştiğinde anneden kaçındıkları ve anneyi görmezden geldikleri görülmüştür.⁹²

Daha sonra çeşitli çalışmalarda Ainsworth vd. (1978) sınıflamış olduğu üç bağlanma stiline girmeyen bebeklerin olduğu görülmüştür. Bu çalışmaların birinde Main ve Solomon (1986) yabancı durum uygulamasında, Ainsworth vd. (1978) temel olarak tanımladığı üç stile de uymayan bir bağlanma örüntüsü tanımlamışlardır. Bu farklı davranışı dağınık/düzensiz bağlanma stili olarak adlandırmışlardır. Bu gruba giren bebeklerin yeniden birleşme ve ayrılma durumlarıyla baş edecek stratejilerden, gözlenebilir amaçtan ve keşif yapma davranışından yoksun olduğu görülmüştür. Ayrıca belli bir yönü olmayan donuk ve yavaş hareket ettikleri, depresif ruh halinde oldukları ve bakıcılarına karşı kaygılı, karışık tepkiler verdikleri bulunmuştur.⁹³

Buradaki bağlanma stilindeki bireysel farklılıklar, bebeklerin ihtiyaç duyduklarında bakım verenlere ulaşılabilirlikleri ve bakım verenlerin bebeklerin ihtiyaçlarına yanıt vermeleri ile ilişkilidir.⁹⁴ Ayrıca bu durum, Bowlby'in bebek ve çocuklar kendileri ile başlıca etkileşime giren kişilerle ilgili içsel çalışan modeller oluşturur iddiası ile uyumludur.⁹⁵

Main vd.'ye (1985) göre, bağlanmadaki bireysel farklılıklar içsel çalışan modellerle ilişkilidir. Onlara göre bağlanmayla ilişkili benliğin zihinsel temsilleri,

---

⁹¹Ainsworth, a.g.e., s. 81

⁹²Ainsworth, a.g.e., s. 82-83

⁹³Mary Main and Judith Solomon, Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Ed.), **Attachment in the preschool years** (pp. 121-160). Chicago: University of Chicago Press, 1990, s. 129

⁹⁴Hazan ve Shaver, a.g.e., s. 48

⁹⁵Hazan ve Shaver, a.g.e., s. 48-49

bağlanmada bireysel farklılıkların sadece bebeklikte değil çocukluk ve yetişkinlikte de incelenmesine olanak verir. Çünkü bebeklikte çalışan modellerin değerlendirilmesi zorunlu olarak davranışsal metotlarla sınırlıyken çocukluktan sonra dil ve temsil yeteneğinin kazanılmasıyla bağlanmada benlik ve diğerlerine ilişkin içsel çalışan modellerin değerlendirilmesini olanaklı kılar.⁹⁶ Bowlby (2012a), işleyen modellerin kararlı olduğunu ve kolaylıkla değişmediğini sıklıkla vurgulamıştır.⁹⁷ Yapılan çalışmalarda⁹⁸, bebeklikte bağlanma stillerinin ilerleyen yaşlarla da devam ettiği gösterilmiştir.

Yetişkinlikte bağlanma stilleri ile ilgili çalışmalarda, 1980'li yıllarda iki farklı araştırma programının olduğu görülmektedir. Bunlardan biri Main ve arkadaşlarının çalışması, diğeri ise Hazan ve Shaver'ın (1987) çalışmalarıdır.⁹⁹ George, Kaplan ve Main'in (1985) yetişkin bağlanma görüşmesi adı altında yetişkinler için geliştirdikleri ölçek, yarı yapılandırılmış görüşmeye dayanmaktadır.¹⁰⁰ Yetişkinlerin bağlanmaya ilişkin zihinsel temsilleri, erken çocukluk yaşantılarının bir yansıması olarak (Main vd., 1985) görülmekte ve bireylerin erken yaşantılarındaki ebeveyn ilişkileri hakkında konuşmalarından yola çıkılarak, Ainsworth vd.nin (1978) bebek bağlanma sınıflamasına göre bireysel farklılıkları değerlendirilmektedir. Buna göre güvenli/özerk, güvensiz/kayıtsız ve güvensiz/endişeli olmak üzere üç temel bağlanma sınıflaması ortaya çıkmaktadır. Güvenli sınıfında olanlar, farklı çocukluk yaşantılarındaki bağlanma ilişkilerini değerli gören ve bunu gelişimleri açısından olumlu değerlendiren bireylerdir. Kayıtsız bağlanma sınıfına girenler, erken bağlanma ilişkilerinin etkisini reddeden, önemli olayları hatırlamada güçlük çeken ve genellikle erken reddedilme hikâyelerini tanımlayanlardır. Endişeli bağlanma sınıfına girenler geçmiş yaşantıları hakkında karmaşa yaşayan ve ebeveynleri ile güncel ilişkilerinde aktif kızgınlık veya edilgenlik gösteren bireylerdir. Temel sınıflandırmaya güvensiz grupta düşünülen, çözümsüz (unresolved) sınıflaması da eklenebilir. Bu sınıflamaya girenler bağlanma ilişkilerinde travmatik kayıp ya da istismar yaşadığını belirten bireylerdir.¹⁰¹

---

⁹⁶Main ve Solomon, a.g.e., s. 129-130

⁹⁷Bowlby, a.g.e., s. 91

⁹⁸Main ve Solomon, a.g.e., s. 129-130

⁹⁹Bartholomew ve Shaver, a.g.e., s. 81

¹⁰⁰Masterson, a.g.e., 122

¹⁰¹Judith Crowell and Dominique Treboux, "A review of adult attachment measures: Implications for theory and research" *Social Development*, 1995, 4(3), s. 294-327

Hazan ve Shaver (1987), erken çocuklukta bebek-ebeveyn arasında oluşan bağlanmanın içsel çalışan modeller aracılığıyla yetişkin yaşamına taşınmasından yola çıkarak yetişkin romantik ilişkilerinde de erken bağlanma örüntüsünün olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Ainsworth vd.'nin (1978), bebekler için oluşturduğu sınıflamaya benzer şekilde yetişkin romantik ilişkilerini sınıflandırmışlardır. Yetişkinlerin bağlanma stiline belirlenmesi, üç bağlanma stili (güvenli/kaçınan/kaygılı-kararsız) tanımlayan üç paragraftan duygularını en iyi yansıtan birini öz bildirim yoluyla seçmelerine dayanmaktadır. Bireyin bağlanma stili romantik ilişkisini etkilemektedir. Güvenli bağlanma tarzına sahip olan romantik eşler ilişkilerinde güven, mutluluk ve arkadaşlıkla karakterize olup, daha uzun süren romantik ilişki yaşamakta ve ilişkilerinde destekleyici ve kabul edici olarak görülmektedir. Buna karşın kaygılı kararsızlar; obsesif saplantılı sevgi yaşantıları, inişli çıkışlı duygular, aşırı cinsel cazibe, terk edilmekten korkma ve kıskançlıkla, kaçınmacı bağlananlar; yakınlaşmaktan rahatsız olma, başkalarına güvenememe, inişli çıkışlı duygular ve kıskançlıkla tanımlanmaktadır.¹⁰²

Yukarıda anlatılan bu iki yaklaşımın yetişkinlikteki kaçınmacı bağlanma stiline farklı yönlerini ele aldığını düşünen Bartholomew (1990) kaçınmacı yaklaşımın iki ayrı biçiminin olduğunu öne sürmüştür. Ona göre yetişkin bağlanma görüşmesinde tanımlanan kaçınmacı bağlanma örüntüsü, başlıca bağlanma ihtiyaçlarını reddeden ve önemsemeyen yetişkinleri tanımlarken Hazan ve Shaver'ın (1987) öz bildirim dayanan ölçümleri yakınlaşmaktan korkan kişiyi tanımlamaktadır. Bartholomew (1990), her iki yetişkin bağlanma ölçümünün çocuk bağlanma sınıflamasını temel aldığından yetişkinlikteki bağlanma çeşitliliğini açıklamada uygun olmayacağını ifade etmiştir. Böylece Bartholomew, çocuk bağlanma alanyazınındaki benlik ve diğerleri modelini temel almışlardır. Buna göre, kaçınmacı yaklaşımın iki ayrı biçiminin olduğu dört farklı yetişkin bağlanma stili içeren daha geniş bir model önermişlerdir. İki boyutlu modele göre birey, benliğine ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmede bulunurken diğerlerine ilişkin de olumlu ve olumsuz değerlendirmede bulunmaktadır.¹⁰³

Bu modelde kendine ve diğerlerine ilişkin bu değerlendirmelerinden dört farklı bağlanma stili ortaya çıkmaktadır. Buna göre kendini ve diğerlerini olumlu

---

¹⁰² Hazan ve Shaver, a.g.e., s. 93

¹⁰³ Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s. 226

değerlendiren güvenli bağlanma stiline sahip olanlar, yüksek öz saygı ve daha az kişilerarası problem yaşama ile nitelendirilir. Bu stildeki bireyler, kendilerini sevmeye değer görürken başkalarını da ulaşılabilir ve güvenilir olarak görürler. Kendini olumlu, diğerlerini olumsuz değerlendiren kayıtsız bağlanma stiline sahip olanlar, olumlu benlik duygusunu devam ettirmek, ilişkilerinde reddedilmeyle yüzleşmemek ve hayal kırıklığına uğramamak için yakın ilişkilerden uzak dururlar. İlişkilerin önemini küçümserler ve bağımsız olmaya önem verirler. Kendini olumsuz, diğerlerini olumlu değerlendiren saplantılı bağlanma stiline sahip olanlar, benlik duygusu olumsuz ve diğerlerine bakışı olumlu olduğundan diğerlerinin onayını almak için çaba harcarlar. Bu bağlanma stiline sahip bireyler, derin bir değersizlik duygusu yaşarlar. Kendini ve diğerlerini olumsuz değerlendiren korkulu bağlanma stiline sahip olanlar, başkaları ile ilişki ve yakınlık kurmak isteseler de reddedilme korkusu ve güvensizlik duyguları yoğun olduğundan reddedilme olasılığını ve incinebilirliği azaltmak için yakın ve sosyal ilişkilerden uzak dururlar.¹⁰⁴

Özetle bağlanmadaki bireysel farklılıklar, bireyin yaşamının ilk dönemlerinde bakıcılarla kurduğu ilişkiler sonucunda şekil almaktadır. Bakım verenlerin bebeğin ihtiyaçlarına duyarlılığı ve ihtiyaçlarına yanıt vermesi durumunda bebek hem kendine hem de diğerlerine ilişkin olumlu içsel temsiller geliştirmekte, aksi durumda olumsuz içsel temsiller geliştirmektedir. Böylece bu içsel temsillerdeki farklılıklar, bireylerin bağlanmasındaki farklı stilleri oluşturmada ve çocuklukta, ergenlikte ve yetişkinlikte devam etme eğilimi göstermektedir.

2.2.6 Ergenlik Döneminde Bağlanma

Kızlar 11-13 yaşlarında, erkekler ise 13-15 yaşlarında ergenlik dönemine girerler ve bu periyod kızlarda 18, erkeklerde 20 yaşına kadar sürebilir.¹⁰⁵ Bu periyod cinsel alanda bir takım değişim ve gelişimlerin meydana geldiği, büyüme anlamında çok yol kat edilen bir periyottur.¹⁰⁶ Bu süreçte ergenler bağlanma davranışlarını ve meraklarını anne-babalarından yaşlılarına yönelttiklerinden bağlanma davranışları da, değişime uğrar. Eğer ergen, erken çocukluk periyodunda güvenli bağlanma tecrübeleri deneyimlemiş ise ergenlik periyodunda bunun yararını görmektedir. Bu süreçte anne-babalar da, çocuklarındaki gelişimin farkına vararak bu değişimlere

¹⁰⁴Bartholomew ve Horowitz, a.g.e., s. 229

¹⁰⁵ Aydın, a.g.e., s. 163

¹⁰⁶Adnan Kulaksızoğlu, *Ergenlik Psikolojisi*, (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002, s. 92

verdikleri esnek reaksiyonlarla onların sosyal davranışlarını teşvik edici tavırlar sergilerler. Bu sayede ergenler, olumlu yaşıt grupları oluşturur ve duygularını düzenlemede stratejiler geliştirirler.

Bağlanmada esas değişim hormonal değişimlerle birlikte ergenlikte başlar. Bu gelişimsel süreç ergeni genellikle karşı cinsten akranlarıyla bakıcılık, üreme ve bağlanma sistemlerini içeren bir ilişki arayışına yönlendirir.¹⁰⁷ Ergenlikteki hızlı nörolojik, sosyal ve bilişsel değişimler gençte sosyal- bilişsel bir ikilem yaratır. Bu durum ergenin kendisi ve dünya ile ilişkisinde yeni ve farklı deneyimleri bütünleştirmeyi ifade eder. Üstelik ergen bağlanma davranışında da bir ikilem yaşamaktadır. Ergenler akranlarıyla ve romantik eşleriyle bağlanma ilişkisi geliştirirken ve aileden uzaklaşarak yeni sosyal roller keşfederken ebeveyn ile bağını sürdürmeye devam etmektedirler.¹⁰⁸

Bu dönemin başında ergenler, birincil bağlanma figürlerine daha az bağlı olmak için oldukça çok çaba harcamaktadır. Bağlanma yaşantıları açısından ergenlik sadece çocukluk ve yetişkinlik arasında bir köprü değil, daha ziyade ebeveyn den bakım alan olmaktan bir ebeveyn bağlanma figürüne doğru bilişsel, duygusal ve davranış sistemlerinin yoğun bir dönüşümünü içerir.¹⁰⁹

Bağlanma davranışı ile kuramsal olarak ilişkilendirilecek en güçlü olası ergenlik gelişim görevlerinden biri, anlamlı akran ilişkilerinin oluşmasıdır.¹¹⁰ Ergenlikle birlikte arkadaş ilişkilerinin doğası değişmeye başlar. Çocukluk sürecinden ergenliğe geçtikçe arkadaşlık, daha yakın kişisel duygu ve düşüncelerini açmayı ve duygusal destek karşılamayı içerir.¹¹¹ Ergenler, aileden uzaklaşarak akran gruplarına yaklaşırlar ve ailesi dışında kendilerine uygun bir kimlik duygusu oluşturmak için ortam hazırlarlar.¹¹²

---

¹⁰⁷Ainsworth, a.g.e., s. 19

¹⁰⁸Marlene Moretti and Roy Holland, "The journey of adolescence: Transitions in self within the context of attachment relationships", S. M. Johnson & V. E. Whiffen (Ed.), **Attachment Processes in Couple and Family Therapy** (pp. 234-257). New York: Guilford Press, 2003, s. 28

¹⁰⁹Allenvd., a.g.e., s. 59

¹¹⁰Allen vd., a.g.e., s. 59

¹¹¹Duane Buhrmester, "Intimacy of friendship, interpersonal competence, and adjustment during pre adolescence and adolescence", **Child Development**, 1990, 61(4), s. 1101-1111

¹¹²Türkan Doğan, Karaman, Çoban, FerhatÇok,"Ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin yordayıcısı olarak cinsiyet ve aileye ilişkin değişkenler", **İlköğretim Online**, 2012, 11(4), s. 1010-1020

Akran ilişkileri çocukluk ve ergenlik süresince genellikle "yakınlık" olarak karakterize edilir. Yani işlevsel olarak yakınlığın, ebeveyne bağlanmadan farklı olduğu ve farklı davranış sistemleri tarafından düzenlendiği varsayılır.¹¹³ Örneğin Bowlby (2012), oyun arkadaşlığının ve bağlanma figürlerinin farklı olduğunu, çocukların kendilerini iyi hissettiklerinde arkadaşları ile beraber olmayı tercih ederken sıkıntılı zamanlarda bağlanma figürünü aradığını ifade etmektedir.¹¹⁴ Pek çok durumda çocukluktaki akran ilişkilerinin bağlanma işlevine hizmet etmediği görülmektedir.¹¹⁵

Ainsworth (1989) bağlanma ilişkilerini, kalıcı sosyal ilişkilerden ayıran beş özelliğin altını çizmiştir.¹¹⁶ Bunlar; yakınlık arayışı, ayrılık durumunda kaygı, beraber olmaktan hoşlanma ve memnun olma, kayıp durumunda yas ve bağlanma figürünün varlığında keşfe çıkmak için güvenli dayanaktır. Bu özellikler, ergenlikte bağlanma işlevine hizmet eden ve etmeyen kalıcı akran ilişkilerinin açıklanmasında yol göstericidir. Ainsworth'un belirttiği bu özellikler, oyun arkadaşlıklarının bağlanma figürlerinden farklı olduğunu açık bir şekilde ortaya koyar. Üstelik bu ayrımlar ergenlikte akran ilişkileri göz önüne alındığında daha kafa karıştırıcı bir hal alır.¹¹⁷ Hazan ve Shaver'a göre eğer akranlar, bebeklik ve çocukluk sırasında öncelikle ebeveynin sorumlu olduğu aynı işlevleri yerine getirmeye, duygusal destek ve güvenlik için aynı gereksinimleri doyumaya başarlarsa bir noktadan sonra bağlanma ana babadan akranlara geçecektir, ancak bu sürecin nasıl olduğu muğlaktır. Bu geçişin nasıl olduğuna ilişkin önerilen modelde,¹¹⁸ bağlanma işlevlerinin hepsinin bir anda geçmesinden ziyade, artan yaşla birlikte tek tek geçtiği belirtilmiştir. Bu modele göre bağlanmalar yakınlık arayışı ile başlarlar. Geç çocukluk ve erken ergenlik yıllarında yakınlık, sonuçta destek arama davranışını besleyen bağlamı sağlar. Zeifman ve Hazan, akran ilişkilerinin güven ve destek arama yönünün, erken bebeklik ve çocuklukta ebeveynin güvenli sığınak oluşturmasına benzer işlevinin olduğunu, ebeveynlerden akranlara bağlanma geçişinin bağlanma işlevleri seviyesinde olabileceğinin makul göründüğünü ifade etmektedir.¹¹⁹

---

¹¹³Debra Zeifman and Cindy Hazan, "Pairbonds as attachments: Reevaluating the evidence". J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), **Handbook of Attachment Theory, Research, and Clinical Applications**, New York: Guilford Press, 2008, s. 436-455

¹¹⁴Bowlby, a.g.e., s. 79

¹¹⁵Allen vd., a.g.e., s. 38

¹¹⁶Ainsworth, a.g.e., s. 44

¹¹⁷Allen vd., a.g.e., 38-39

¹¹⁸ Hazan ve Shaver, a.g.e., s. 13

¹¹⁹Zeifman ve Hazan, a.g.e., s. 29

Bağlanmanın geçişine ilişkin çalışmalara bakıldığında, orta çocukluk döneminde olanların ön ergenlere göre ebeveynlerine daha güvenli bağlandıkları, ancak ergenlerin yakınlık arama ve güvenli sığınak olarak akranlarına yönelmeye başladıkları, bununla birlikte ebeveynlerin güvenli dayanak olmaya devam ettikleri¹²⁰ görülmektedir. Başka bir çalışmada, ergenlerin, babalarına göre annelerine daha çok bağlandıkları ve artan yaşla birlikte akranlarını yakınlık ve destek kaynağı olarak görmeye başladıkları¹²¹ bulunmuştur. Genç yetişkinlik yıllarında akranların yakınlık arama ve güvenli sığınak olmada öne çıktıkları; ancak, ebeveynin güvenli dayanak olmaya devam ettiği¹²², genç yetişkinlerde bağlanma hiyerarşisinde romantik eşin ilk sırada yer aldığı, devamında anne, baba, kardeş ve akran bağlanma figürlerinin geldiği görülmektedir. Akranların daha çok güvenli bir sığınak olarak görüldüğü ve ebeveynlerin güvenli dayanak olarak kalmaya devam ettiği, özellikle annenin bağlanma hiyerarşisinde çok önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Bunun yanında, uzun süredir romantik ilişki yaşayan bireylerin romantik eşlerini en başta gelen güvenli dayanak ve güvenli sığınak olarak gördükleri bulunmuştur¹²³. Buraya kadar aktarılanlardan yola çıkarak; çocuklukta akran ilişkilerinin bağlanma işlevlerinin önemsiz olduğu, ergenliğin başlarından sonlarına doğru yakın ilişkilerde (akran, romantik) önce bağlanmanın yakınlık arama işlevi, daha sonra da güvenli sığınak ve güvenli dayanak işlevlerinde geçiş olduğu, bunun yanında ebeveynlerin her zaman bağlanma figürleri olarak önemlerini korumaya devam ettiği görülmektedir.

Araştırmacıların ergenlikte ebeveyne bağlanmadan başka romantik ilişkilerden ziyade daha çok akran ilişkilerine odaklandıkları görülmektedir. Bununla birlikte, ergenin psikolojik sağlık ve uyumunda ebeveyn kadar akranların da etkili olduğu ileri sürülmekte ancak, araştırma sonuçlarının tutarsız olduğu görülmektedir¹²⁴. Yapılan çalışmalar, ebeveyne ve akrana güvenli bağlanmanın ergenin uyum ve iyi oluşunda önemli işlevleri yerine getirdiğini göstermektedir. Ebeveyne ve akrana güvenli bağlanmanın sosyal etkileşimlerde yeterlikle¹²⁵, öznel iyi

¹²⁰Amanda Nickerson and Richard Nagle, "Parent and peer attachment in late childhood and early adolescence", *The Journal of Early Adolescence*, 2005, 25(2), s. 223-249

¹²¹Janis Paterson, Jeff Field and Jan Pryor, "Adolescents' perceptions of their attachment relationships with their mothers, fathers, and friends", *Journal of Youth and Adolescence*, 1994, 23(5), s. 579-600

¹²²Chris Fraley and Keith Davis, "Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationships", *Personal Relationships*, 1997, 4(2), s. 131-144

¹²³ShannaTrinke and Kim Bartholomew, "Hierarchies of attachment relationships in young adulthood", *Journal of Social and Personal Relationships*, 1997, 14(5), s. 603-625

¹²⁴RossWilkinson, "The role of parental and peer attachment in the psychological health and self-esteem of adolescents", *Journal of Youth and Adolescence*, 2004, 33(6), 479-493

¹²⁵Buhrmester, a.g.e., s. 1101-1111

oluşla öz saygıyla olumlu yönde ilişkili, depresyon ve saldırganlıkla olumsuz yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Her ne kadar ergen, bu dönemde dış dünyaya yönelse ve pek çok bağlanma işlevini akranlarından veya romantik eşlerinden karşılasa da ebeveynlerin ergen üzerindeki etkisi devam etmektedir. Ainsworth, yetişkinlik yıllarında bireyler özerk olmada ne kadar iyi olurlarsa olsunlar ebeveynin güçlü etkisinin sürmeye devam ettiğini vurgulamaktadır. Bu bakımdan hem akranlar hem de ebeveynler ergenin psiko-sosyal açıdan iyi ve uyumlu olmasına katkıda bulunmaktadır.¹²⁶

2.2.7 Bağlanmayla İlgili Yapılmış Bazı Araştırmalar

Morsünbül (2005), kimlik statülerinin bağlanma stilleri açısından farklılaştığı görüşüne dayalı olarak ergenlikte kimlik statülerini bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelemiştir. Ergenlik döneminin kimlik gelişimi açısından en önemli evre olduğunu bilmekteyiz. Yapılan bu araştırmada da ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stillerine göre farklılaştığı ve farklılaşmanın da sadece askıya alınmış kimlik statüsünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Askıya alınmış kimlik statüsündeki bireyler, seçenekleri araştırıp denemelerde bulunmak isterler ve sürekli yeni roller denerler. Bu kimlik statüsündeki bireyler, politikayı, eğitimi vs. kısacası her şeyi değiştirmek isterler. Askıya alınmış kimlik başarılı bir kimlik için ön koşuldur. Lise öğrencilerinde askıya alınmış kimlik statüsü diğerlerinden daha yüksek oranda olduğu bulunmuştur.¹²⁷

Yıldız (2008), üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısıyla bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 550 üniversite öğrencisiyle çalışmıştır. Çocuğun gelişiminde anneden uzaklaşıp çevreyi keşfetme önemli bir adımdır. Fakat bu süreci olumlu atlatamayan çocukların yaşadıkları ayrılık kaygısı, hayatın ileriki dönemlerinde ruh sağlığını olumsuz olarak etkileyen bir faktör olduğu savından hareketle yapılan bu araştırmada bağlanma stillerinin de bu durumla ilişkisi saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda ayrılık kaygısıyla bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Ayrılık kaygısıyla cinsiyet, öğretmen değiştirme, aile yapısı, travma, ebeveyn tutumları, topluluk

---

¹²⁶Wilkinson, a.g.e., s. 479-480

¹²⁷Ümit Morsünbül, Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2005, s. 76 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

karşısında konuşma ve annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Korkulu ve güvenli bağlanmayla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir.¹²⁸

Moss ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan boylamsal bir çalışmada, okul öncesi dönem çocukların bağlanma stilleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir ve sonuç olarak, kaçınan bağlanan çocukların, güvenli bağlanan çocuklara göre anlamlı derecede yüksek dışsallaştırılmış davranış problemlerine sahip oldukları bulunmuştur. İçselleştirilmiş problemler ve bağlanma stili arasındaki ilişkiye bakıldığında ise kararsız bağlanan çocukların, güvenli bağlanan çocuklara göre anlamlı derecede yüksek içselleştirilmiş davranış problemlerine sahip oldukları bulunmuştur.¹²⁹

Trinke ve Bartholomew'in (1997) yaptıkları çalışmada bir aşk ilişkisi içinde bulunan ergenlerin bağlanma hiyerarşisinde öncelikle romantik ilişkide buldukları partnerlerinin; sonrasındaysa ebeveyn, kardeşler ve yakın arkadaşların yer aldığı görülmüştür. Romantik ilişki içinde olmayan ergenlerin bağlanma hiyerarşisinde ise aynı önem sırası bir sıra değişmiş ve de ebeveyn, kardeşler ve yakın arkadaşları kapsamıştır. Bu sıralamada yaş ile bir bağ kurulamamıştır. Bulunan bu sonuç, ebeveynlerin bu süreçte de güvenli bir konumda kalmayı sürdürdüklerini ancak bu rolü ergenlerin daha fazla özellikle romantik ilişkide oldukları partnerleri başta olmak üzere diğerlerine yüklediklerini göstermiştir.¹³⁰ Bu sonuç, Hazan ve Shaver'ın (1994) çocukluktaki bağlanmanın yetişkinliğe de taşındığı düşüncesiyle aynıdır. Ergenlik ve erişkinlik süreçlerinde kişinin nasıl bir bağlama şekli oluşturduğu, romantik ilişkileri ve yakın ilişkilerinde yaşanan genel yönelim incelenerek tespit edilmektedir.¹³¹

Colin (1996), erişkinlik periyodunda ve ergenlik periyodunda olan bağlanmanın karşılığını partner veya arkadaş seçmedeki içgüdüsel yönelime bağlamaktadır. Güvenli bağlanan ergenler, yaşlıları ile ve anne-babaları ile uyumlu

---

¹²⁸ Cihan Yıldız, Üniversite Öğrencilerinin Geçmişte Yaşadıkları Ayrılık Kaygısı ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, Konya: Selçuk, 2008, s. 37 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹²⁹ Ellen Moss and the others, "Attachment and Joint Problem Solving Experiences During The Preschool Period", **Social Development**, 2006, s. 721.

¹³⁰ Trinke ve Bartholomew, a.g.e., s. 614

¹³¹ Barbara Weimer, Kathryn Kerns and Christopher Oldenburg, "Adolescents' Interactions with a Best Friend: Associations with Attachment Style", **Journal of Experimental Child Psychology**, 2004, 88(1), s. 102-120.

ve sağlam ilişkiler kurarken güvensiz bağlanma özelliği sergileyen ergenler, ilişkilerinde bağımlı bir tutum gösterirler ve anne-babaları ile ilişkileri problemlidir.¹³²

Allen ve Land'a göre (1999) ergenliğinin birincil vazifesi, bağımsızlık ve ayrılmadır ve ergenlikte bağlanma birçok bağlanma figüründen oluşmaktadır. Bağımsızlık yönünden kıyaslandığında güvenli bağlanan ergenlerin diğer bağlanma şekillerine sahip ergenlere göre daha az sorun yaşayarak bağımsız olmayı başarabildikleri gözlemlenmiştir.¹³³ Sroufe'e (1999) göre ise erken dönemdeki bağlanma, ilk ve orta ğretim dönemindeki sosyal yetenekler ile ilgilidir. Hem güvenli bağlanan çocuklar hem de güvenli bağlanan ergenler sağlam arkadaşlık ilişkileri kurmak açısından daha avantajlıdır ve diğer bağlanma şekillerine sahip olanlara kıyasla arkadaşlık ilişkileri, daha yakın ve destekleyicidir.¹³⁴ Her farklı bağlanma şekline sahip ergen, farklı kişilik özellikleri taşır ve farklı bireysel problemler yaşar. Güvenli bağlanan ergenler aile ve arkadaş çevrelerinde daha uyumlu, kendilerine ve çevrelerine karşı güvenli ve oldukça daha az sosyal sorunlar yaşayan ergenlerdir. Kayıtsız bağlanma özelliği sergileyen ergenler olumlu benlik algısı olmayan, çevrelerine karşı güvensiz ve onları destekleyici bulmayan, yakınlık kurmaktan ve kendilerini ifade etmekten çekinen ve yaşitlarınca düşmanca algılanan ergenlerdir. Saplantılı bağlanan ergenler düşük özgüvenli, çevrelerini destekleyici bulan fakat bu destekten kendilerine fayda sağlayacak biçimde yararlanamayan ve kendilerini ifade etmekten çekinen ergenlerdir. Korkulu bağlanan ergenler ise kendilerini ifade etmekten çekinen, yakın ilişkiden uzak duran, çevrelerinden yardımisteyemeyen, özgüveni düşük ve geri planda duran ergenlerdir.¹³⁵

Groh, Roismann ve arkadaşları (2012), bağlanma ve içselleştirilmiş davranış problemleri ile ilgili yapılmış çalışmalardan bir meta analiz çalışması ortaya koymuşlardır. Toplam rneklem sayısı 4,614 olan 42 ayrı çalışmanın incelenmesi sonucunda, karşı koyan bağlanma stili hariç diğer güvensiz bağlanma tiplerinin

¹³²Virginia Colin, *Human Attachment*, New York: Mcgraw-Hill, 1996, s. 29

¹³³Allenvd., a.g.e., s. 81

¹³⁴Erdal Hamarta, "Bağlanma Teorisi", Anadolu Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2004, 14(1), s. 53-66

¹³⁵Atılgan Erözkan, Romantik İlişkilerde Reddedilmeye Dayalı İncinebilirlik, Bilişsel Değerlendirme ve Başa ıkma, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2004, s. 121 (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*)

(kararsız ve kaçınan) içselleştirilmiş davranış problemleri ile önemli düzeyde anlamlı ilişki gösterdiği ortaya konmuştur.¹³⁶

Fearon ve arkadaşları (2010) ise çalışmasında toplamda 5,947 örneklem sayısına sahip 69 ayrı araştırma incelemeye alınmış ve sonuç olarak, güvensiz bağlanma ile davranış problemleri arasında önemli bir ilişki bulunurken, kararsız bağlanan çocukların dışsallaştırılmış davranış problemleri açısından kaçınan bağlanma türüne sahip çocuklara oranla daha fazla risk taşıdığı ortaya konmuştur.¹³⁷

Keskin (2007), ergenlerin ruhsal durumları ve ebeveyn tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu çalışmada, 194'ü kız 190'ı erkek olan 4., 5.,6.,7. ve 8. sınıf öğrencileriyle çalışılmıştır. Ergenler en yüksek puanı güvenli bağlanma alt ölçeğinde almışlar ve bunu sırasıyla korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma izlemiştir. Ergenlerin bağlanma stilleri ve ruhsal durumları arasındaki ilişkide, korkulu bağlanmayla duygusal ve total güçlük alanı arasında pozitif yönde, güvenli bağlanmayla duygusal, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, akran sorunları, sosyal davranışlar, total güçlük alanı arasında negatif, saplantılı bağlanmayla da duygusal, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, sosyal davranışlar, total güçlük alanıyla da pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak ergenlerde bağlanma stilleriyle ruhsal durumları arasında bağlantı olduğu tespit edilmiştir.¹³⁸

Erişti (2010), bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada evlilikte uyum- doyum düzeyine bağlanma biçimleri ve kişilik özelliklerinin etkisi araştırılmıştır. Araştırma evli olan 174 birey üzerinde yapılmıştır. Kaygılı ve kaçınan bağlanma biçimlerine sahip evli bireylerin evlilik uyumlarının ilişkili olduğu, her iki boyutta da aralarında negatif korelasyon bulunduğu tespit edilmiştir. Kaygılı ve kaçınan bağlananların evliliklerinde daha fazla uyumsuzluk yaşadıklarına bilgisine ulaşılmıştır. Sonuç olarak kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutlarından düşük puan alan güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik

---

¹³⁶Ashley Groh, G.I. Roisman, M.H.VanI Jzendoorn, Kranenburg Fearon, "The significance of insecure and disorganized attachment for children's internalizing symptoms: a meta-analyticstudy", **Child Development**, 2012, 83(2), s. 591– 610

¹³⁷Richard Fearon and Glenn Roisman, "The significance of insecure attachment and disorganization in the development of children's externalizing behavior: A meta-analyticstudy", **Child Development**, 2010, 81(2), s. 435–456

¹³⁸Gülseren Keskin, Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Ebeveyn Tutumları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İzmir: Ege Üniversitesi Psikiyatri Hemşireliği, 2007, s.121, (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**)

uyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bağlanma stilleriyle kişilik özellikleri arasında korelasyon görüldüğü, kaygı ve kaçınma boyutuyla dışadönüklük pozitif, sorumluluk negatif, uyumluluk negatif, duygusal tutarlılık pozitif korelasyon göstermiştir. Yapılan araştırma kapsamında evlilik uyumu ve kişilik özellikleriyle bağlanma stilleri arasında ilişki kanıtlanmıştır.¹³⁹

Sözüğeçer (2011), çocuklardaki davranış problemlerini bağlanma stilleri, aile işlevleri ve anne kabul açısından incelemiştir. Araştırma kapsamında 5. ve 6. sınıflarda eğitim gören 281 çocuk ve annesiyle çalışılmıştır. Çocukta içselleştirilmiş davranış problemleri arasında kaygı, depresyon, somatik yakınmalar vs. bulunmaktadır. Bağlanma güvenliğiyle içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri arasında negatif yönlü anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Araştırmada bağlanma güvenliğinin çocuklardaki içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemlerini anlamlı derecede yordadığı sonucuna varılmıştır.¹⁴⁰

Yazıcıoğlu (2011), üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve stresle başa çıkma stratejileri konusunda 196 kız ve 195 erkek, toplam 391 öğrenciyle çalışmıştır. Kaygılı bağlanmayla kaçınma stratejisi arasında (pozitif yönde) ve kaçınma boyutuyla da sosyal destek arama stratejisi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu (negatif yönde) bulunmuştur. Cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, bakım veren kişi, ebeveynlerin eğitim düzeyi, algıladıkları sosyoekonomik düzeyleri ile bağlanma stilleri arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.¹⁴¹

Akhunlar (2010), üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve uyum süreçleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin genel uyumlarını etkilediği görülmüştür. Güvenli bağlanma stiline sahip üniversite öğrencilerinin korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stiline sahip öğrencilerden daha yüksek genel uyumlarının olduğu bulunmuştur. Bulunan sonuçta, güvenli

---

¹³⁹Ali Erişti, Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki, İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2010, s. 14 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁴⁰Zehra Sözüğeçer, Çocuklardaki Davranış Problemlerinin, Bağlanma Stilleri, Aile İşlevleri ve Anne Kabul Algıları Açısından İncelenmesi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 49 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁴¹Gizem Yazıcıoğlu, Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki: ODTÜ Örneği, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011, s. 68 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

bağlanan bireylerin diğer insanlarla daha kolay iletişim kurdukları, kendilerini değerli hissettikleri ve diğer insanları da güvenilir gördükleri görüşüne bağlanmıştır.¹⁴²

Şeker (2009), 220 kız, 182 erkekle yaptığı çalışmasında lise öğrencilerinin bağlanma stilleriyle yaşam doyumlarını incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, korkulu ve saplantılı bağlanma puanları arttıkça yaşam doyumunun azaldığı; güvenli bağlanma puanları arttıkça da yaşam doyumunu anlamlı düzeyde arttığı görülmüştür. Kayıtsız bağlanmayla yaşam doyumunu arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.¹⁴³

2.3 ANNE – ÇOCUK İLİŞKİSİ ÜZERİNE AÇIKLAMALAR

2.3.1 Aile içi ilişkiler

Çocuğun içine doğduğu aile ortamının niteliği ve olumlu çevresel koşullar çocuğun gelişim alanlarını destekleyebilmektedir. Okul öncesi dönemde çocuğa sunulan koşulsuz sevgi, güven verici ortam ve zengin uyarıcı çevre, onun duygusal ve bilişsel gelişimine temel oluşturmaktadır. Çocukların sağlıklı bir biçimde büyüme ve gelişmesinde anne babalara büyük görev düşmektedir. Tüm anne babaların çocuk gelişimi hakkında bilgi sahibi olmaya, çocuklarını nasıl gözlemleyeceklerini öğrenmeye, alternatif disiplin yolları, çocukla iletişim, dili kullanma teknikleri hakkında bilgi sahibi olmaya ve çocuklarının hayatında ne kadar önemli olduklarını fark etmeye gereksinimleri vardır.¹⁴⁴

Çocukların her yönden sağlıklı olarak yetiştirilmesi anne babaların çocuğun gelişimi, bakımı ve eğitimi vb. konularında bilgi ve beceri sahibi olmalarına bağlıdır. Ancak bireyler doğuştan anne babalık becerilerine sahip değildir, genellikle kendi anababalarından ve yakın çevrelerinden öğrendiklerini uygulayarak ya da yaşamları boyunca kazandıkları deneyimlerle çocuklarını yetiştirmektedirler. Oysa bu

¹⁴²Miraç Neslihan Akhunlar, Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Uyum Süreçleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 19 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁴³Gürcan Şeker, Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2009, s. 25 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁴⁴Emel Çakıroğlu Wilbrandt, Aydoğan Kılınç, **Montessori Yöntemi ile Kaynaştırma Eğitimi**, Ankara: Poyraz Ofset, 2008, s. 31

yöntemlerle elde edilen bilgi ve beceriler çocukların yetiştirilmesi için yeterli olmayabilir.¹⁴⁵

Bu durumda çocuğun gelişim ve eğitiminde bu derece belirleyici etkileri olan aile bireylerinin çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgilendirilmeleri, bilinçlendirilmeleri ve öğrendiklerini davranışa dönüştürebilmeleri için belli bir program çerçevesinde eğitilmeleri gerekmektedir.¹⁴⁶

Araştırmacılar, bebeğin daha ilk günden itibaren anne sıcaklığına, annenin ses tonuna, kendisini tutuş şekline, annenin beden titreşimine büyük ölçüde duyarlı olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır.

Anne sevgisinin bebeğe dengeli, tutarlı ve sürekli biçimde verilmesi bebeğin beslenmesi kadar önemlidir. “Bebeğin doyum kaynağı olan annenin neden önemli olduğu” konusunda görüşler farklı olsa da çocukla çalışan bilim insanları anne bebek arasındaki alışverişin çok önemli olduğu, annenin çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini etkileyen en önemli kişi olduğu konusunda görüş birliğine varmışlardır.¹⁴⁷

Anne çocuk arasında kurulan bozuk iletişim çocuğun gereksinimlerinin anne tarafından tam olarak anlaşılabilmesi ve gerekli ilgi ve sevginin anne tarafından gösterilememesi sonucu doğmaktadır.

Çeşitli sebeplerle anne çocuk arasında sağlıklı ilişki kurulamadığında bunun olumsuz yansımaları görülmektedir. Örneğin anne çocuğu ile iyi uyum sağladığında, çocuğu çok öfkeli olduğunda onun gereksinimlerini tahmin ederek çocuğuna yardımcı olur. Ancak çocuğu ile iyi uyum sağlayamamış anne çocuğunun öfkesini gideremez ve çocuğun bu öfke tepkileri yoğun ve sık olarak devam edebilir.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Zeynep Hamamcı, “AnababalaraYönelik Eğitim Programlarının Geliştirilmesi ve Uygulanması”, **Anababa Eğitim Programları**, (Ed. Y. Kuzgun, Z. Hamamcı) Ankara: Maya Akademi, 2007, s. 62

¹⁴⁶Ülkü Üstünoğlu, **Aile Eğitiminde Farklı Yaklaşımlar**, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1991, s. 80-89

¹⁴⁷Aysel Ekşi, “Psikiyatrik Açıdan Çocuk ve Adolesan İntiharları”, (ed. Aysel Ekşi), **Ben Hasta Değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü**, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, 1999, s. 242-257

¹⁴⁸Annick Cartron and Fayda Winnykamen, **Les Relation Socialeschezl'enfant**, Paris: Armand Colin, 1999, s. 19

2.3.2 Anne – Çocuk İlişkisi

Hayatın her evresinde bireyin ruhsal ihtiyaçlarının içerisinde, mühim iki ana ihtiyaç bulunmaktadır: ilki sevmek ve sevilmek, ikincisiye kendi ve diğerlerine adına kıymetli olabilmek. Sağlıklı ve güçlü bir karakter gelişimi açısından çocuğun ihtiyaçlarını kendini tatmin edebilme yetisi ve yükümlülüğünün gelişimine imkan verilmesi gerekmektedir.¹⁴⁹

Yapılmış çalışmalar ebeveyn tutumunun iki temel ölçütünün devam eden mevcudiyetini desteklemektedir.¹⁵⁰ Bunlardan ilki kabul-ret kısmı, sıcak (kabul eden veya onaylayan) veya düşmanca (reddeden veya onaylamayan) olabilen ebeveyn tutumları üstünde odaklanmıştır. Sıcak bir bağ çocukların yükümlü ve kendisi kontrol edebilir bir karakter geliştirmeleri için yardımcı olur; düşmanca ilişkiyse saldırganlığa destek olur. Diğer ölçüt olan denetim-özerklik boyutu, ebeveynlerin tutum kurallarını idare ederken ne oradan kısıtlayan veya izin verici olmalarının üstünde yoğunlaşmıştır.¹⁵¹

Baumrind'e (1980) göre çocuğa müsait çevre şartlarının oluşturulması, kendisini geliştirmesi, çocuğun kendi potansiyelini kullanabilmesi, kendine ve topluma faydalı hareketleri edinebilmesi bakımından anne ve babaya mühim vazifeler düşmektedir. Fakat ebeveynler çocukların birtakım yetersizliklerinden ötürü kendi kendine karşılayamadıkları gereksinimlerinin büyük bir kısmını gidermek için uğraşmaktadırlar.¹⁵²

Wolberg, dışlanmış, savsaklamış, sevilmemiş ve reddedilmiş çocuklarda daha düşük karakter saygısı bulunduğunu ifade etmiştir.¹⁵³ Freud, karakter tezinin özünü çocukluk dönemi üstüne oluşturmuştur. Freud, çocuğun gelişim aşamaları belirli önemli zamanlarla ifade etmiştir. Çocuğun bu çağındaki gereksinimleri vaktinde giderilmediği zaman gelecek çağa sağlıklı bir biçimde ilerleyemeyeceğini ifade

¹⁴⁹Orhan Öztürk, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları (8. Baskı)*, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 2001, s. 8

¹⁵⁰Mary Gander ve HarryGardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, (Ed. B.Onur). Ankara: İmge Yayınevi, 2001, s. 19

¹⁵¹Gander ve Gardiner, a.g.e., s. 38

¹⁵²Diana Baumrind, "New Directions in SocializationResearch", *American Psychologist*, 1980, 35, s.639-652

¹⁵³Siren A. Polat, ParentalAcceptance-Rejection, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1988, s. 47 (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*)

etmiştir. Bundan dolayı, çocuk ile ilgilenen bireyin çocuğun gereksinimlerini gidermesi gereklidir. Sadece böyle sağlıklı karakter oluşturulabilir.¹⁵⁴

Psikanalitik anlayışında, ebeveynlerin reddetme ve kabul tutumları üstüne yoğunlaşmıştır. Psikanalitik anlayışta, ebeveynlerin hissel ihtiyaçları belirli bir oranda giderilmezse, ebeveynler hissel ihtiyaçların giderilmeyişinden ötürü oluşan birtakım duygusal tutumlarını ebeveynlik davranışlarının içerisine sokar. Duygusal ihtiyaçların giderilmemesi, çocuğu çok fazla savunma veya reddetme şeklinde kendini gösterir.¹⁵⁵

Psikodinamik yaklaşımda çalışmacılar anne-baba ve çocuk arasındaki duygusal bağla ve onun çocuğun psikososyalpsikoseksüel ve karakteri üstündeki etkisi ile alakadar olmuşlardır. Ebeveynlerle çocuk arasındaki duygusal bağların bir aileden ötekine göstermiş olduğu kişisel farklılıklar, ebeveyn davranışlarındaki farklılıklar göre değişmektedir.¹⁵⁶

Freud için annenin bebeğin yaşamında mühim bir yeri bulunmaktadır. Bu dönemi annesi ile sıcak, samimi ve güvenli biçimde geçiren çocuğun, teorik olarak, hayatı boyuca öteki insanlar ile de aynı özelliklerde bağ kurması beklenmektedir.¹⁵⁷

Freud'un vicdan gelişimi kuramını Levin, Sears ve Maccoby (1957) ebeveynlerin (yani toplumun) normlarının çocuk tarafınca kabul görerek bir iç-denetim düzeninin oluşturulması biçiminde ifade etmişlerdir. Araştırmaları, ebeveynlerin çocuklarına sevgi göstermelerinin ve aile içerisinde güçlü, durağan bağların çocuklarda gelecekteki etik anlayışını oluşturduğunu göstermiştir.¹⁵⁸

¹⁵⁴Thomas Roberts, *A System Perspective Of Parenting: The Individual, The Family and the Social Network*, California: Brooks/Cole Publishing Company, 1994, s. 88

¹⁵⁵Brahim Dönmezer, *Ailede İletişim ve Etkileşim (2. Baskı)*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 21

¹⁵⁶Sevinç Yılmaz, *İşiten Bir Türk Anne İle Anasınıfına Devam Eden İşitme Engelli Çocuğunun Doğal Ev Ortamında Çeşitli Bağlamlardaki Etkileşimlerinde Annenin Kullandığı Emir Bildiren İfadelerin Betimlenmesi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2000, s. 119, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁵⁷Engin Geçtan, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, 15. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000, s. 79

¹⁵⁸Çiğdem Kağıtçıbaşı, "Çocuklarda Sağlıklı Gelişme Sorunları ve Psikolojinin Rolü", *Ben hasta değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü* (Ed. A. Ekşi). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi, 1999, s. 13

2.3.3 Anne – Çocuk İlişkisini Etkileyen Faktörler

2.3.3.1 Anneden Kaynaklanan Faktörler

Sevgsiz aile birçok açıdan iletişimsiz aileye benzemektedir; ikisinde de aile fertlerinin hisleri umursanmamıştır. Ne baba ne de anne sevgiyle uzanıp çocuğunun başını sevebilir; çünkü bilinçaltında çocuğunun kendini iteceğini düşünmektedir. Bu yüzden maddi konfor yaratmayı daha güvenli bulmaktadır.¹⁵⁹

Adler'in karakter tezi, yaratıcı bir karakter yaklaşımını benimsemektedir. Bu davranış sağlıklı olduğu vakit etrafla pozitif, uyumlu ve yapıcı bir bağ yaratılabilir: Anne sosyal duyguların gelişiminin temelinde yer almaktadır. Bireyin sosyal ruh halinin biyolojik mirası, annenin alakasına bağlıdır: Annenin çocuk ile arasındaki tutum, yaklaşımı ve becerikliliği verimli araçlardır.¹⁶⁰

Adler tezinde anne-babanın ve de bilhassa annenin davranışlarına ve kardeşler arasındaki bağların özelliğine dikkat çekilmiştir. Ret, nefret, ceza, alakasızlık vb. şartlarda büyüyen çocuklar için Adler, dışlanmış çocuk tanımını kullanmaktadır. Çocuğa devamlı şekilde dışlandığı, aptal, çirkin veya kötü olduğu söylenmektedir. Bu şartlarda büyüyen çocuğun bunlardan etkilenmemesi ve yetersizlik hissetmemesi beklenemez.¹⁶¹

Âdilâne bir aile ortamında, çocuk aile içerisinde bir şahıs olarak benimsenmekte, şartsız saygı ve sevgi görmekte, karar alması ve dene-yanıl yöntemiyle öğrenmesi desteklenmektedir. Kabul edilen ve edilmeyen tutumların limitleri belirlidir. Bu kurallar dahilinde çocuk özgürdür ve aile içerisinde söz hakkına sahiptir. Kontrol merkezi bireyin durumları yönlendirme merkezi şeklinde ifade edilebilir. Pek çok karakter niteliği gibi kontrol merkezinin temelleri de çocukluk zamanlarını dayanmaktadır. Çocuğun gündelik durumlardaki tutumları neticesinde etrafındakilerden almış olduğu ceza ve ödüllerle kontrol merkezi eğilimi saptanabilmektedir. Âdilâne bir ailede yetişen çocuğun, içten kontrollü bir insan olması öngörülmektedir. Fromm (1995)'a göre, anne hayata karşı güven hissetmelidir;

¹⁵⁹TonyHumphreys, *Aile: Terk Etmemiz Gereken Sevgili*, (Çev. T. Anapa) (3. Baskı), Epsilon Yayınları, İstanbul, 2003, s. 62

¹⁶⁰AlfredAdler, *Sosyal Duygunun Gelişiminde Bireysel Psikoloji*, (Çev. H. Özgü), Hayat Yayınları, İstanbul, 2002, s. 22-23

¹⁶¹Geçtan, a.g.e., s. 99

bundan dolayı gergin olmamalı, gerginliğini çocuğa aktarmamalıdır: Anelik hayatının yarısı çocuğun özgür olması, sonrasında kendinden ayrılması arzusunu içermelidir.¹⁶²

Ebeveynlerin çocuğa dair davranışları, çocuğun ihtiyaçlarını bütünüyle gidermektedir. Çocuğun, annenin şartsız alaka ve sevgisine gerek bedenen gerek de ruhen gereksinimi bulunmaktadır. Fromm (1995), kendisini eksik gören bireylerin açık ve içten bağların kendilerindeki yetersizlikleri gün yüzüne çıkaracağı ve reddedileceklerini düşündükleri için temeli sevgi olan yakın bağlar içerisinde yer almadıklarını belirtmiştir.¹⁶³

Bireyler arasındaki etkileşime dikkat çeken Sullivan, karakter sisteminin ebeveynlerin etkisi ile biçimlendiklerini ifade etmektedir. Göreviyse, ihtiyaçları gidermek ve güvenliği sağlamaktır. Sullivan, ödül ve onayın “iyi ben”i, endişenin de “kötü ben”i yaşattığını ifade etmektedir.¹⁶⁴

Garnezy, destekleyici ve içten bir ailenin, çocuklar açısından strese karşı koruyucu bir etmen yarattığını ve bu tip bir ailede yaşanacak anlaşmazlığın, iletişimsiz ve duygusal açıdan mesafeli ailelerdeki anlaşmazlığa oranla daha az sarsıcı olacağını belirtmiştir.¹⁶⁵

Horney'e göre çocuğun sağlıklı bir karaktere sahip olabilmesi için çocuğa destek, sevgi ve anlayış dolu bir ortam sağlamak gerekmektedir. Horney'e göre çocuk, tutumlarını devamlı bir taraftan ötekine çevirmektedir. Kabul edildiğini ve sevildiğini düşünen çocuk, destek ve bağ aradığı zaman rahatlıkla öteki insanlarla yakınlaşır. Kendi taleplerinin kabul edilmesini istediği zamanlarda ailesine veya öteki büyüklerine karşı gelebilmektedir. Arzu ettiği vakit insanlardan uzaklaşarak tek başına kalabilir, ama yalnızlık çekmez. Nevrotik çocuk, kendini dışlanmış veya dışlanabilir gördüğünden, tutumları güvenlik sağlamak için düzenlenir. Tutumlarının sadece yalnızca tarafı değil, özelliği de değişmektedir. Yetersizlik hisleriyle boğuştuğundan, devamlı bir savunma mekanizması içerisinde yer almaktadır. Kendisini tatmin etmek için değil, mecbur olduğundan dolayı eylemde bulunur. Bundan dolayı, kendine de, öteki kişilere

¹⁶²ErichFromm, **Sevme Sanatı**, (Çev. Y. Salman), Payel Yayınevi (10. Baskı), İstanbul, 1995, s. 33

¹⁶³Fromm, a.g.e., s. 27

¹⁶⁴Ceyhan Çelikoğlu, Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisi,Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1997, s. 41(**Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi**)

¹⁶⁵John Howard Grych and Frank Fincham, “Marital Conflict and Children’s Adjustment: A Cognitive-Contextual Framework”, **Psychological Bulletin**, 1990, 108 (2), s. 267-290

güvenemez ve onlardan yardım alamaz. Dolayısı ile, giderek çaresizlik ve yalnızlık çaresizlik hislerinde kaybolur.¹⁶⁶

Sosyal tutumların gelişmesi büyük oranda çocukların birtakım özel hayatlarından etkilenmektedir. Kişisel hayatları esnasında çocuklar gerek işbirliği, yardımseverlik gibi pozitif sosyal tutumları gerek de saldırganlık tutumlarını edinirler. Ailenin sunduğu öğrenme hayatları ve verilen sosyal rollerin, çocuktaki pozitif sosyal tutum ve inançların gelişiminde mühim bir yeri bulunmaktadır. Ebeveynler sergiledikleri tutumlarla çocuklarındaki saldırganlığın artmasına veya azalmasına sebep olmaktadır. Rol modeli örnek alma ve öğrenmenin saldırganlık adına mühim etkileri bulunmaktadır.¹⁶⁷

Rohner tarafınca geliştirilen “Ebeveynlerin Çocuklarını Kabullenme ve Reddetme Teorisi”, anne ve babaların çocuklarını reddetme ve kabullenme sebeplerini, neticelerini ve ilişkili oldukları öteki dinamikleri tahmin etmek ve ifade etmek için geliştirilmiştir. Bu kuram, anne ve babanın çocuklarını reddetmelerinin, gerek çocuk gerek de erişkinlerin psikolojik uyumları ve tutumlarında negatif tesirlerinin olduğunu savunmaktadır.¹⁶⁸

2.3.3.2 Çocuktan Kaynaklanan Faktörler

Erikson'un teorisinde, gelişimin her aşamasında kişi bir psikososyal bunalım ile karşılaşmaktadır.¹⁶⁹ Erikson'a göre (1968) güvene dair güvensizlik döneminde annenin kendisini terk etmeyeceğine, sevdiğine inanan çocuk, annesine ve etrafına güvenir. Çocukta mutlu olmanın ve iyimserliğin temelleri atılmaktadır. Neticede çocuk, kendisini önemsenmeye değer hisseder. Sunulanı alırken bir taraftan da verebilmek için gereken karakter temelini oluşturmaktadır. Tersine olduğundaysa anne veya annenin yerinde olan erişkin tarafınca, dışlanan, umursanmayan, gereksinimleri vaktinde ve yerinde sevgi ile giderilmeyen çocuk kendine ve etrafındaki dünyaya karşı güvensizlik besler.¹⁷⁰

¹⁶⁶Geçtan, a.g.e., s. 33

¹⁶⁷CliffordMorgan, **Psikolojiye Giriş**, (Çev. Ed. S. Karakaş), Hacettepe Yayınları, Ankara, 1998, s. 39

¹⁶⁸İdil Kaya, Evlilik Uyumu ile Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003, s. 46, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

¹⁶⁹Gander ve Gandiner, a.g.e., s. 19

¹⁷⁰Nuray Senemoğlu, **Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2000, s. 21

Ebeveyn-bebek bağı bebeğin hem güven hem de güvensizlik hissetmesini büyük oranda tespit eder. Güven, bebekler ve anneler tutumlarını birbirlerinin yapılarına ve ihtiyaçlarına göre belirledikleri, akla yatkın ve istikrarlı oldukları vakit oluşmaktadır.¹⁷¹ Ebeveynlerine güven duymayan çocuklar, ilkökul döneminde arkadaşlık yaratmakta, birlikte oynamakta güçlük çekerler ve derslere öteki çocuklara oranla daha az alaka göstermektedirler.¹⁷² Erikson, çocuğun ilk dönemlerinde edindiği temel güven duygusu ile okuldaki performansı arasında bir bağ olduğunu iddia eder. İyi bir ebeveyn ilişkisi ortamı içerisinde büyüyen çocuk güven hissi edindiği için, okulun kendisine sunduğu yeni öğrenme evrelerini endişe duymadan alabilir ve bunda başarılı olur. Temel güven hissiyatı edinememiş çocuklarsa başarılı olamazlar. Pek çok miktarda yapılan çalışma Erikson'un iddialarına destek vermiştir.¹⁷³

Bandura (1977)'ya göre çocuklar ötekileri inceleyerek ve onların yaptıklarını yaparak tutum biçimleri edinebilirler. Rol model çocuk tarafınca ne denli güçlü ve kendisine yakın görülürse model alınan tutum o derece köklü olabilmektedir.¹⁷⁴

2.4 ERGENLİK DÖNEMİNDE ANNE - ÇOCUK ARASINDAKİ BAĞLANMA

Ergenlik çağı hayat boyunca gelişim içinde dönüm noktalarının görüldüğü zaman olmasından dolayı bu evrede gerek anne-baba davranışlarında gerek de ergen bağlanma örüntüsünde temel gelişimler görülmektedir. Bu çağda Erikson'un (1968) ifade ettiği benliğe dair rol karışıklığı dönemi yaşanırken bir taraftan da bağımlılıktan özgürlüğe geçmeyi ve çoklu bağlanma ilişkilerini yaşamaktadır.¹⁷⁵ Bu anlamda ergenin annesine güvenli bağlanma oluşturması, benliğin ve karakterin gelişimi açısından mühimdir.¹⁷⁶

Bu çağdaki ergenler, yaşamış oldukları fizyolojik değişimin haricinde gelişen soyut düşünme yetileri yardımıyla annelerinin davranış ve tutumlarına eleştirel biçimde yaklaşmaya başlarlar. Sümer ve Şendağ (2009) Mayseless ve Dwyer'ın ifadesine göre, bu çağdaki asıl değişimin "hedefe dair düzeltilen ortaklık

¹⁷¹Gander ve Gardiner, a.g.e., s. 31

¹⁷²Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı (9. Basım)*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999, s. 43-44

¹⁷³Cüceloğlu, a.g.e., s. 44

¹⁷⁴Albert Bandura, *Social Learning Theory*, EnglewoodCliff, N. J. Prentice-Hall, 1977, s. 91

¹⁷⁵Gander ve Gardiner, a.g.e., s. 72

¹⁷⁶Gülseren Keskin ve Olcay Çam, "Ergenlik ve Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi", *New SymposiumJournal*, 2009; 47-2, s. 53-57

(goalcorrectedpartnership)" olduğunu savunmuşlardır.¹⁷⁷ Bağlanma sisteminin ana fonksiyonları olan güvenli bir bölge, yakınlık arama ve keşif üssü olma vazifeleri zaman içerisinde orta çocukluktan başlayarak anne ögesinden arkadaşlara doğru kaymaktadır.¹⁷⁸

Bu anlamda, güvenli bağlanan ergenler özerklik tutkusuyla kendi bağımsızlıklarına ve yaşitlarına bağlı durumda olsalar dahi gelişimsel açıdan bariz bir bunalım geçirmezler. Bu dönemde kendilerini çeşitli bağlanma ilişkilerine hazırlayarak ve sağlam geçişler yapabilirler. Çalışmalar annelerine güvenli bağlanmanın genç yetişkinliğe dek kişilerin güçlü oluşlarına katkı sağladıklarını ifade etmiştir.¹⁷⁹ Bu çağda çeşitli bağlarla kendilerini test eden, yeni modelleri tecrübe eden ve çeşitli sahalarda keşiflere çıkan ergen eğer güvenli ilişki kurmuşsa bu keşiflerinde gerek başarılı olma gerek de doğru yerlerde keşifte bulunma şansına erişmiş olmaktadır. Güvensiz biçimde bağlı olan bilhassa endişeli-kararsız bağlanan ergenlerde, ergenlik zamanındaki değişimler çeşitli problemlere neden olabilir. Yetersizlik, terk edilme, yeterli seviyede kabul görmeme ve sevilme hisleriyle beraber görülen kaygılı bağlanma, bilhassa ergenlik zamanında yakın bağlarda ergenlerin endişesini yükselterek memnuniyetsizlik, yalnızlık ve depresyon gibi rahatsızlıklar geçirmelerine neden olabilir.¹⁸⁰ Bu tip bağlanma yaşayan ergenler için açısından keşif, gerekenden fazla stresli bir evre olabilir. Keşfetmekten ziyade diğerlerini mutlu etmeye ve kabul görmeye dair tutumlar sergileyebilirler.

Ergenler bu evrede annelerine öteki dönemlerinden daha fazla gereksinim hissedebilirler ve onları yanlış yaptıkları zaman sığınabilecekleri "güvenli sığınak" ve yeni keşiflerine dair kullanabilecekleri bir "keşif üssü" biçiminde algılamak isterler. Bu şekilde bağlanmanın ana fonksiyonlarını sürdürmek isterler. Fakat evreden kaynaklı anneleriyle beraber geçirilen vakitte azalmalar görülür ve tek taraflı bağdan karşılıklı bağlar prensibine geçiş yapılır.¹⁸¹

¹⁷⁷Nebi Sümer ve Meltem AnafartaŞendağ, "Orta Çocukluk Döneminde Ebeveyne Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı", *Türk Psikoloji Dergisi*, 2009, 24.63, s. 86-101

¹⁷⁸Melahat Işınsoy, İkili İlişki Biçimi ve Süresi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki Bağlantılar, Ankara, 2003, s. 52 (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*)

¹⁷⁹Nickerson ve Nagle, a.g.e., s. 223-249

¹⁸⁰ Sümer ve Şendağ, a.g.e., s. 19

¹⁸¹Sümer ve Şendağ, a.g.e., s. 19-20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemine yönelik bilgiler açıklanmıştır.

3.1 Yöntem

Araştırma ergenlerin anneleri ile arasındaki bağlanma ile güven, iletişim ve yabancılaşma düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlılığının incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli çerçevesinde planlanmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir.¹⁸²

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2017-2018 yılında Tokat ilinde yaşamakta olan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Bu araştırmada uygulamasının yapılması için örneklem seçme yoluna gidilmiştir. Araştırma örnekleme amaçlı örnekleme yönetimi ile seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2018 yılında Tokat ilinde ilinde yaşamakta olan 350 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

3.3 Araştırmanın Soruları

1. Ergenlerde anneye bağlanma ile güven düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ergenlerde anneye bağlanma ile yabancılaşma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Ergenlerde anneye bağlanma ile iletişim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri araştırma grubuna giren, veri toplama araçlarını almayı, doldurmayı kabul eden lise öğrencileri ile görüşülerek toplanmıştır. Veri toplama aşamasında Aile Bilgi Formu, Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği ve Ebeveyn ve

¹⁸² Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2016, s. 126

Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu dağıtılmıştır. Veri toplama aşaması belirlenen ölçeklerin yüz yüze ve iletilerek öğrenciler tarafından doldurulması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin doldurulması 5 dakika sürmüştür olup, verilerin toplanmasının 3 ay içerisinde tamamlanmıştır.

3.5 Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan anketin ilk bölümünde yatırımcılara yönelik kişisel bilgilerin alındığı Aile Bilgi Formu yer almaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği ve Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu bulunmaktadır.

3.5.1 Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği

Ölçek Kerns, Klepac ve Cole (1996) tarafından geliştirilen ve Sümer ve Şendağ (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanıp güvenilirlik ve geçerlikleri tekrarlanan "Kerns Güvenli Bağlanma Ölçeği" kullanılmıştır.¹⁸³ Her soru aynı boyutta birbirinden zıt yönlerde farklı olan örnek iki çocuk tanımını vermektedir. Ölçek 1-4 arasında puanlanmaktadır. 7 soru ise ters kodlanarak puanlamaya dahil edilmektedir. Bu şekilde elde edilen puanların toplamı üzerinden ölçek 37 değerlendirilmektedir: Anne ve baba için toplam puanlar ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Ölçekten en düşük 15, en yüksek puan 60 puan alınabilmektedir. Elde edilen toplam puanların yüksekliği ebeveynlere (anne veya babaya) karşı güvenli bağlanmayı ifade etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı her iki form için de 0,91 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada anne formu kullanılmıştır.

3.5.2 Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu

Anne-baba ve arkadaşlara bağlanmayı ölçmek için kullanılan "Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri" (EABE), Armsden ve Greenberg (1987) tarafından geliştirilmiş; Raja ve meslektaşları (1992) tarafından 12 maddelik kısa form uyarlaması yapılmıştır. Günaydın ve meslektaşları (2005) tarafından Türkçe uyarlama çalışmaları yapılan ölçek 7'li likert tipi 12 maddeden oluşmaktadır.¹⁸⁴

¹⁸³Sümer ve Şendağ, a.g.e., s. 93

¹⁸⁴Gül Günaydın, Emre Selçuk, Nebi Sümer, Ahmet Uysal, "Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun Psikometrik Açısından Değerlendirilmesi", *Türk Psikoloji Yazıları*, 2005, 8(16), s. 13-23.

Günaydın ve meslektaşları (2005) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin tek boyutlu olduğu görülmüştür. Cronbach alfa değerleri anne formu için .88, baba formu içinse .90 olarak bulunmuştur.

3.6 Verilerin Analizi

Ölçeklerin iç tutarlılıklarına yönelik bilgiler aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Ölçeklerin Güvenilirliğinin İncelenmesi

	Cronbach's Alpha	N
Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri- Kısa Formu	.796	12
Güven	.728	4
İletişim	.660	4
Yabancılaşma	.635	4
Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği	.838	15

Araştırmada veri toplama amacıyla tercih edilen ölçeklerin ve alt boyutlarının yeterli düzeyde güvenilir olduğu gözlenmektedir ($\alpha > .60$).

Tablo 2: Değişkenlerin Normalliğinin İncelenmesi

	Skewness		Kurtosis	
	İstatistik	Std. Hata	İstatistik	Std. Hata
Güven	-.990	.130	.295	.260
İletişim	-.538	.130	-.085	.260
Yabancılaşma	.932	.130	.531	.260
Bağlanma	.406	.130	-.731	.260

Araştırmada incelenen değişkenlerin skewness ve kurtosis değerlerinin önemli kabul edilen -1 ve +1 değeri arasında olduğu gözlemlenmiş olup¹⁸⁵, buna göre normal dağılım gösterdikleri kabul edilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler IBM SPSS 21 paket programı aracılığıyla istatistiksel test ve analizler uygulanarak çözümlenmiştir. Gruplar arası farklılık için Bağımsız Örnekler T-Testi ve ANOVA; değişkenler arası ilişki için ise Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

¹⁸⁵Barbara G Tabachnick ve Linda S Fidell., *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı (Ed.: Mustafa Baloğlu)*, Nobel Yayınları, Ankara, 2015, s. 189

3.7 Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında kullanılan ölçekler ile toplanan verilerden elde edilen puanların çıkarımsal ve betimsel olarak değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular sunulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgilerinin dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 3: Demografik Bilgilerin Dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kız	153	43.7
	Erkek	197	56.3
Sınıf	1. Sınıf	88	25.1
	2. Sınıf	64	18.3
	3. Sınıf	135	38.6
	4. Sınıf	63	18.0
Yaşama Ortamı	Aile İle	350	100.0
Annenin Hayatta Olma Durumu	Evet	343	98.0
	Hayır	7	2.0
Babanın Hayatta Olma Durumu	Evet	334	95.4
	Hayır	16	4.6
Anne Babanın Medeni Durumu	Birlikte	319	91.1
	Boşanmış	31	8.9
Ailenin Ortalama Gelir Düzeyi	Asgari Ücret	38	10.9
	Asgari Ücretin 2 Katı	77	22.0
	Asgari Ücretin 3 Katı	235	67.1
Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul	59	16.9
	Ortaokul	53	15.1
	Lise	120	34.3
	Üniversite	118	33.7
Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul	26	7.4
	Ortaokul	30	8.6
	Lise	101	28.9
	Üniversite	193	55.1
	Toplam		350

Araştırmaya katılan öğrencilerin %43.7 (n=153) kız ve %56.3 (n=197) erkektir. Kişilerin %25.1 (n=88) 1. Sınıf, %18.3 (n=64) 2. Sınıf, %38.6 (n=135) 3. Sınıf ve %18.0 (n=63) 4. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin tamamı ailesi ile yaşamaktadır. Öğrencilerin %98.0 (n=343) annesinin hayatta olduğunu %2.0 (n=7) olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %95.4 (n=334) babasının hayatta olduğunu ve %4.6 (n=16) olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin %91.1 (n=319) anne-babasının birlikte ve %8.9 (n=31) boşanmış olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %10.9 (n=38) ailesinin aylık gelirinin asgari ücret, %22.0 (n=77) asgari ücretin 2 katı ve %67.1 (n=235) asgari ücretin 3 katı

olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %16.9 (n=59) ilkokul, %15.1 (n=53) ortaokul, %34.3 (n=120) lise ve %33.7 (n=118) üniversite mezunudur. Öğrencilerin %7.4 (n=26) ilkokul, %8.6 (n=30) ortaokul, %28.9 (n=101) lise ve %55.1 (n=193) üniversite mezunudur.

Tablo 4: Anne-Çocuk İlişkisinin Cinsiyete Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	T	sd	p
Güven	Kız	153	22.9	5.1	-2.098	348	.037
	Erkek	197	23.9	4.4			
İletişim	Kız	153	21.1	4.8	1.241	348	.216
	Erkek	197	20.4	5.4			
Yabancılaşma	Kız	153	9.9	5.2	.162	348	.871
	Erkek	197	9.8	5.5			

Tabloda yer alan Bağımsız Örneklem T-Testi sonuçlarına göre ergenlerin anneleri ile aralarındaki; Güven düzeyi cinsiyete göre anlamlı farklılaşma göstermektedir ($t_{(348)}=.037$; $p<.05$). İletişim düzeyi cinsiyete göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($t_{(348)}=.216$; $p>.05$). Yabancılaşma düzeyi cinsiyete göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($t_{(348)}=.871$; $p>.05$). Buna göre erkek öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 5: Anne-Çocuk İlişkisinin Sınıfa Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	F	sd 1/2	P
Güven	1. Sınıf	88	23.0	5.0	.827	3/346	.480
	2. Sınıf	64	23.5	4.3			
	3. Sınıf	135	23.9	5.0			
	4. Sınıf	63	23.1	4.5			
İletişim	1. Sınıf	88	20.7	5.7	.034	3/346	.991
	2. Sınıf	64	20.5	5.1			
	3. Sınıf	135	20.7	4.9			
	4. Sınıf	63	20.7	4.9			
Yabancılaşma	1. Sınıf	88	10.4	5.7	.642	3/346	.588
	2. Sınıf	64	9.9	5.3			
	3. Sınıf	135	9.7	5.3			
	4. Sınıf	63	9.3	4.9			

Tabloda yer alan ANOVA sonuçlarına göre ergenlerin anneleri ile aralarındaki; Güven düzeyi sınıfa göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.480$; $p>.05$). İletişim düzeyi sınıfa göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.991$; $p>.05$).

Yabancılaşma düzeyi sınıfa göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.588$; $p>.05$).

Tablo 6: Anne-Çocuk İlişkisinin Anne Babanın Medeni Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Güven	Birlikte	319	23.7	4.7	2.434	348	.015
	Boşanmış	31	21.5	5.0			
İletişim	Birlikte	319	20.8	5.2	.778	348	.437
	Boşanmış	31	20.0	4.8			
Yabancılaşma	Birlikte	319	9.4	4.9	-5.153	348	.000
	Boşanmış	31	14.4	6.9			

Tabloda yer alan Bağımsız Örneklem T-Testi sonuçlarına göre ergenlerin anneleri ile aralarındaki; Güven düzeyi anne babanın medeni durumuna göre anlamlı farklılaşma göstermektedir ($t_{(348)}=.015$; $p<.05$). İletişim düzeyi anne babanın medeni durumuna göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($t_{(348)}=.437$; $p>.05$). Yabancılaşma düzeyi anne babanın medeni durumuna göre anlamlı farklılaşma göstermektedir ($t_{(348)}=.000$; $p<.05$). Buna göre anne babası birlikte olan öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, anne babası boşanmış olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, yabancılaşma düzeyinin ise daha düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 7: Anne-Çocuk İlişkisinin Ailenin Ortalama Gelir Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	F	sd 1/2	P
Güven	Asgari Ücret	38	20.9	6.0	8.057	2/347	.000
	Asgari Ücretin 2 Katı	77	22.9	4.8			
	Asgari Ücretin 3 Katı	235	24.0	4.4			
İletişim	Asgari Ücret	38	19.8	5.1	.988	2/347	.373
	Asgari Ücretin 2 Katı	77	20.4	5.6			
	Asgari Ücretin 3 Katı	235	20.9	5.0			
Yabancılaşma	Asgari Ücret	38	11.9	6.8	5.359	2/347	.005
	Asgari Ücretin 2 Katı	77	10.7	5.9			
	Asgari Ücretin 3 Katı	235	9.2	4.7			

Tabloda yer alan ANOVA sonuçlarına göre ergenlerin anneleri ile aralarındaki; Güven düzeyi ailenin ortalama gelir düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermektedir ($F_{(2/347)}=.000$; $p<.05$). İletişim düzeyi ailenin ortalama gelir düzeyine göre anlamlı

farklılaşma göstermemektedir ($F_{(2/347)}=.373$; $p>.05$). Yabancılaşma düzeyi ailenin ortalama gelir düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermektedir ($F_{(2/347)}=.005$; $p<.05$). Buna göre hane geliri yüksek olan öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, ahan geliri düşük olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, yabancılaşma düzeyinin ise daha düşük olduğu bulunmuştur.

Tablo 8: Anne-Çocuk İlişkisinin Annenin Eğitim Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	F	sd 1/2	p
Güven	İlkokul	59	22.6	5.8	.854	3/346	.465
	Ortaokul	53	23.7	3.6			
	Lise	120	23.7	4.7			
	Üniversite	118	23.6	4.7			
İletişim	İlkokul	59	21.0	5.1	.171	3/346	.916
	Ortaokul	53	20.4	5.6			
	Lise	120	20.6	4.8			
	Üniversite	118	20.7	5.3			
Yabancılaşma	İlkokul	59	10.1	5.8	.364	3/346	.779
	Ortaokul	53	9.2	4.9			
	Lise	120	9.9	5.3			
	Üniversite	118	10.0	5.4			

Tabloda yer alan ANOVA sonuçlarına göre ergenlerin anneleri ile aralarındaki; Güven düzeyi annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.465$; $p>.05$). İletişim düzeyi annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.916$; $p>.05$). Yabancılaşma düzeyi annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.779$; $p>.05$).

Tablo 9: Anne-Çocuk İlişkisinin Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	F	sd 1/2	p
Güven	İlkokul	26	20.6	7.3	3.628	3/346	.013
	Ortaokul	30	23.7	4.7			
	Lise	101	24.0	4.2			
	Üniversite	193	23.5	4.5			
İletişim	İlkokul	26	19.4	6.1	.712	3/346	.545
	Ortaokul	30	20.7	5.1			
	Lise	101	21.1	5.0			
	Üniversite	193	20.7	5.1			
Yabancılaşma	İlkokul	26	11.3	5.2	.707	3/346	.548
	Ortaokul	30	9.8	6.1			
	Lise	101	9.7	5.7			
	Üniversite	193	9.7	5.0			

Tabloda yer alan ANOVA sonuçlarına göre ergenlerin anneleri ile aralarındaki; Güven düzeyi babanın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermektedir ($F_{(3/346)}=.013$; $p<.05$). İletişim düzeyi babanın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.545$; $p>.05$). Yabancılaşma düzeyi babanın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.548$; $p>.05$). Buna göre anne eğitim düzeyi ortaokul ve üzeri olan öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 10: Bağlanmanın Cinsiyete Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Bağlanma	Kız	153	42.1	8.8	1.030	348	.304
	Erkek	197	41.2	8.1			

Tabloda yer alan Bağımsız Örneklem T-Testi sonuçlarına göre ergenlerin annelerine bağlanma düzeyi cinsiyete göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($t_{(348)}=.304$; $p>.05$).

Tablo 11: Bağlanmanın Sınıfa Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	F	sd 1/2	p
Bağlanma	1. Sınıf	88	41.1	7.1	3.233	3/346	.023
	2. Sınıf	64	40.8	9.2			
	3. Sınıf	135	40.8	8.5			
	4. Sınıf	63	44.5	8.6			

Tabloda yer alan ANOVA sonuçlarına göre ergenlerin annelerine bağlanma düzeyi sınıfa göre anlamlı farklılaşma göstermektedir ($F_{(3/346)}=.023$; $p<.05$). Buna göre 4. sınıftaki öğrencilerin annelerine bağlanma düzeylerinin, diğer sınıflarda okumakta olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 12: Bağlanmanın Anne Babanın Medeni Durumuna Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	Ss	T	Sd	p
Bağlanma	Birlikte	319	41.8	8.4	1.503	348	.134
	Boşanmış	31	39.4	8.0			

Tabloda yer alan Bağımsız Örneklem T-Testi sonuçlarına göre ergenlerin annelerine bağlanma düzeyi anne babanın medeni durumuna göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($t_{(348)}=.134$; $p>.05$).

Tablo 13: Bağlanmanın Ailenin Ortalama Gelir Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	F	sd 1/2	p
Bağlanma	Asgari Ücret	38	39.5	6.7	2.620	2/347	.074
	Asgari Ücretin 2 Katı	77	40.5	9.3			
	Asgari Ücretin 3 Katı	235	42.3	8.3			

Tabloda yer alan ANOVA sonuçlarına göre ergenlerin annelerine bağlanma düzeyi ailenin ortalama gelir düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(2/347)}=.074$; $p>.05$).

Tablo 14: Bağlanmanın Annenin Eğitim Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	Ss	F	sd 1/2	p
Bağlanma	İlkokul	59	41.9	8.5	.390	3/346	.760
	Ortaokul	53	40.4	8.5			
	Lise	120	41.7	7.9			
	Üniversite	118	41.8	8.8			

Tabloda yer alan ANOVA sonuçlarına göre ergenlerin annelerine bağlanma düzeyi annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.760$; $p>.05$).

Tablo 15: Bağlanmanın Babanın Eğitim Düzeyine Göre Farklılığının İncelenmesi

		n	$\bar{x}$	ss	F	sd 1/2	p
Bağlanma	İlkokul	26	41.1	7.8	.444	3/346	.722
	Ortaokul	30	42.5	9.5			
	Lise	101	40.9	8.8			
	Üniversite	193	41.9	8.1			

Tabloda yer alan ANOVA sonuçlarına göre ergenlerin annelerine bağlanma düzeyi babanın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma göstermemektedir ($F_{(3/346)}=.722$; $p>.05$).

3.7.1 Bağlanma ve Anne-Çocuk İlişkisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 16: Bağlanma ve Anne-Çocuk İlişkisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Güven	İletişim	Yabancılaşma	Bağlanma
Güven	1			
İletişim	,48**	1		
Yabancılaşma	-,54**	-,30**	1	
Bağlanma	,44**	,30**	-,43**	1

Araştırmada yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda bağlanma ile güven ($r(348)=.44$; $p<.001$), iletişim ($r(348)=.30$; $p<.001$) arasında pozitif yönde, yabancılaşma ($r(348)=.48$; $p<.001$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın amacı ergenlerde anne çocuk arasındaki bağlanmanın, aralarındaki iletişime etkisinin anlamlı olup olmadığının incelenmesidir. Bu bölümde çalışmanın sonuçları emsal nitelikte çalışmaların bulguları ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin annelerine bağlanma düzeylerinin ailenin ortalama gelir düzeyine, anne babanın medeni durumuna, babanın eğitim düzeyine, annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği fakat sınıfa göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin annelerine bağlanma düzeylerininincinsiyete göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Mubarique (2016) tarafından ergen bireylerde yapılan bir çalışmada çocukların anneye bağlanma seviyelerinin cinsiyet açısından farklılaşmadığı bulunmuştur.¹⁸⁶Benzer şekilde Kılıç (2009) tarafından lise öğrenimi görmekte olan ergenlerin atılganlık düzeylerinin ebeveynlerine bağlanma örüntülerine ve bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi üzerine Darıca ilçesinde yapılan çalışmada kız ve erkekler arasında anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.¹⁸⁷Sümer ve Şendağ (2009) tarafından yapılan çalışmada da ebeveynlere bağlanma düzeyinin kız ve erkek çocuklar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.¹⁸⁸Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Aracı (2012) tarafından erken ergenlik dönemindeki bireylerde anne-baba ve arkadaşlara bağlanma ile saldırganlık düzeyinin incelenmesi üzerine yapılan çalışmada anneye bağlanma düzeyinin kız ve erkek çocuklar arasında farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.¹⁸⁹Bu çalışmadan farklı olarak,Eken (2010) tarafından ergenlerin anne-babaya bağlanma biçimleri öznel iyioluş durumlarının sosyal yetkinlik beklentileriyle ilişkileri üzerine yapılan araştırma sonucunda; erkeklerin anneye bağlanma düzeyinin kızlara kıyasla daha yüksek

---

¹⁸⁶ Mohammed Mubarique, Ergenlerin Anne Ve Babalarına Güvenli Bağlanmaları İle Olumlu Sosyal Davranışları Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Ve Empatinin Aracılık Rolünün İncelenmesi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2016, s. 40 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁸⁷ Gülten Kılıç, Lise Öğrenimi Görmekte Olan Ergenlerin Atılganlık Düzeylerinin Ebeveynlerine Bağlanma Örüntülerine Ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Darıca İlçesi Örneği, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2009, s. 74 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁸⁸Sümer ve Şendağ, a.g.e., s.95

¹⁸⁹ Ayşegül, Aracı, Erken Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Annebaba Ve Arkadaşlara Bağlanma İle Saldırganlık Düzeyinin İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2012, s. 47 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

olduğu belirlenmiştir.¹⁹⁰Bu çalışmadan farklı olarak Erdem Özyurt (2016) tarafından ergenler arasında yapılan bir çalışmada erkek çocuklarının anneye bağlanma düzeyinin, kız çocuklarına kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur.¹⁹¹

Bulgulara göre 4. sınıftaki (18 yaş) öğrencilerin annelerine bağlanma düzeylerinin, diğer sınıflarda okumakta olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun sebebi olarak; lise 4. Sınıf öğrencilerinin üniversiteye başlama olasılıklarına istinaden yuvadan ayrılma anksiyetesi yaşadıkları düşünülebilir.

Bu çalışmadan farklı olarak Kılıç (2009) tarafından yapılan çalışmada yaşa ve sınıf düzeyine göre anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.¹⁹² Bu çalışmadan farklı olarak Aracı (2012) tarafından yapılan çalışmada yaşa ve sınıfa göre anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.¹⁹³ Bu çalışmadan farklı nitelikte olarak Yıldız (2016) tarafından boşanmış ailelerde yetişen çocukların ebeveynlerine bağlanma düzeylerine göre akılcı olmayan inançlarının incelenmesi üzerine yapılan çalışmada yaşa göre anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.¹⁹⁴

Araştırma sonucunda öğrencilerin annelerine bağlanma düzeylerinin annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu çalışma ile benzer nitelikte olarak Tuna (2015) tarafından yapılan çalışmada anneye bağlanma düzeyinin annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.¹⁹⁵Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Kılıç (2009) tarafından yapılan çalışmada anne eğitim durumuna göre anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.¹⁹⁶ Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Aracı (2012) tarafından yapılan çalışmada anne eğitim durumuna göre anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.¹⁹⁷ Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Eken (2010) tarafından yapılan çalışmada anne eğitim durumuna göre anneye

---

¹⁹⁰ Asiye Eken, Ergenlerin Anne-Babaya Bağlanma Biçimleriyle Öznel İyioluş Durumlarının Sosyal Yetkinlik Beklentileriyle İlişkileri, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2010, s. 84 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁹¹ Şirin Erdem Özyurt, Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar Ve Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2016, s. 42 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁹²Kılıç, a.g.e., s.60

¹⁹³Aracı, a.g.e., s.49

¹⁹⁴Mehmet Cemal Yıldız, Boşanmış Ailelerde Yetişen Çocukların Ebeveynlerine Bağlanma Düzeylerine Göre Akılcı Olmayan İnançlarının İncelenmesi, Mersin Üniversitesi, Mersin, 2016, s. 50 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁹⁵Ceyda Tuna, Ortaokul Öğrencilerinin Ebeveynleriyle Olan Bağlanma İlişkinin İnternet Bağımlılığına Etkisi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 62(**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁹⁶Kılıç, a.g.e., s.60

¹⁹⁷Aracı, a.g.e., s.55

bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.¹⁹⁸ Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Yıldız (2016) tarafından boşanmış ailelerde yetişen çocukların ebeveynlerine bağlanma düzeylerine göre akılcı olmayan inançlarının incelenmesi üzerine yapılan çalışmada anne eğitim durumuna göre anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.¹⁹⁹

Araştırma sonucunda öğrencilerin annelerine bağlanma düzeylerinin babanın eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu çalışma ile benzer nitelikte olarak Tuna (2015) tarafından yapılan çalışmada anneye bağlanma düzeyinin annenin eğitim düzeyine ve babanın eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.²⁰⁰ Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Aracı (2012) tarafından yapılan çalışmada baba eğitim durumuna göre anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.²⁰¹ Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Eken (2010) tarafından yapılan çalışmada anne eğitim durumuna göre anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.²⁰²

Araştırma sonucunda öğrencilerin annelerine bağlanma düzeylerinin ailenin gelir düzeyine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Eken (2010) tarafından yapılan çalışmada gelir durumuna göre anneye bağlanma düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.²⁰³ Bu çalışmadan farklı olarak Kılıç (2009) tarafından yapılan çalışmada ailenin gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin bağlanma düzeylerinin gelir düzeyi düşük olanlara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.²⁰⁴ Bir diğer farklı çalışma, Onur (2006) yaptığı araştırmasında anneye bağlanma düzeyinin gelir düzeyi ile doğru orantılı olduğunu belirlemiştir.²⁰⁵ Bu çalışmadan da farklı olarak Keskin (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda gelir düzeyi yüksek olan çocukların anneye bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.²⁰⁶

Araştırma sonucunda öğrencilerin anneleri ile aralarındaki güven düzeyinin annenin eğitim düzeyine, sınıfa göre farklılık göstermediği fakat kalınan eve, ailenin

---

¹⁹⁸Eken, a.g.e., s.91

¹⁹⁹Yıldız, a.g.e., s.50

²⁰⁰Tuna, a.g.e., s.62

²⁰¹Aracı, a.g.e., s.57

²⁰²Eken, a.g.e., s.92

²⁰³Eken, a.g.e., s.90

²⁰⁴Kılıç, a.g.e., s.62

²⁰⁵Nükhet, Onur, Lise Öğrencilerinin Bağlanma stilleri ile Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

²⁰⁶Gülseren, Keskin, Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Ebeveyn tutumları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Ege Üniversitesi, 2007, İzmir, **(Yayımlanmış Doktora Tezi)**

ortalama gelir düzeyine, babanın eğitim düzeyine, anne babanın medeni durumuna, cinsiyete göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kalınan evin, ailenin ortalama gelir düzeyinin anne-çocuk arasındaki güven düzeyine göre farklılık göstermesinin nedeni olarak; ergenlik dönemindeki öğrencilerin, buldukları dönem nedeniyle sosyal çevrelerinde olan akranları ile kendilerini eşit derecelerde görme eğiliminde olabilirler. Ergen akranlarıyla kendisini karşılaştığında, bu dengesiz dağılıma karşı sosyo-ekonomik geliri düşük olan öğrencilerde daha çok içe kapanmaya ve anne ile olan ilişkinin daha da sağlıklı bir sosyal iletişime dönüşerek güven düzeyinde farklılaşmaya sebep olabilir. Medeni duruma göre farklılaşan güven düzeyi sonuçlarında ise; medeni durumları boşanmış olan ailelerde yetişen ergen öğrencilerin buldukları dönem gereği terk edilme duygusunu daha derinden yaşayabilir ve ebeveynlerine ihtiyaç duyduğu her anında onların yanında olmayacağı kaygısını daha yüksek oranda hissedebilir bu da anne-çocuk arasındaki güven düzeyinde farklılıklara neden olabilmektedir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin anneleri ile aralarındaki iletişim düzeyinin cinsiyete, ailenin ortalama gelir düzeyine, anne babanın medeni durumuna, babanın eğitim düzeyine, annenin eğitim düzeyine, sınıfa göre farklılık göstermediği fakat kalınan eve göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin anneleri ile aralarındaki yabancılaşma düzeyinin babanın eğitim düzeyine, sınıfa, annenin eğitim düzeyine, cinsiyete göre farklılık göstermediği fakat anne babanın medeni durumuna, kalınan eve, ailenin ortalama gelir düzeyine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Bulgulara göre erkek öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu çalışma ile benzer nitelikte olarak Tuna (2015) tarafından yapılan çalışmada, çocuklar ile anne arasındaki bağlanma düzeyinin çocuğun cinsiyetine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre anneler ile erkek çocukların bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bir var iken kız çocukların bağlanma düzeyi arasında olmadığı bulunmuştur²⁰⁷. Bu çalışmadan farklı olarak Sözcüçer (2011) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim 5. ve 6. sınıflarında eğitim gören çocukların bağlanma güvenliğinin cinsiyete göre farklılık

---

²⁰⁷Tuna, a.g.e., s.62

göstermediği belirlenmiştir.²⁰⁸ Bu çalışmadan farklı olarak Sönmez (2014) tarafından ergenlerde iletişim becerileri ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine yapılan araştırma sonucunda çocuğun anneye duyduğu güven düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.²⁰⁹

Araştırma sonucunda öğrencilerin anneleri ile aralarındaki güven düzeyinin sınıfa ve yaşa göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu çalışmayı destekleyici nitelikte olarak Sönmez (2014) tarafından ergenlerde iletişim becerileri ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine yapılan araştırma sonucunda çocuğun anneye duyduğu güven düzeyinin yaşa göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.²¹⁰

Araştırma sonucunda öğrencilerin anneleri ile aralarındaki güven düzeyinin annenin eğitim düzeyine farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu çalışmayı destekleyici nitelikte olarak Sönmez (2014) tarafından yapılan araştırma sonucunda çocuğun anneye duyduğu güven düzeyinin anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.²¹¹

Araştırma sonucunda öğrencilerin anneleri ile aralarındaki güven düzeyinin babanın eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu çalışmadan farklı nitelikte olarak Sönmez (2014) tarafından yapılan araştırma sonucunda çocuğun anneye duyduğu güven düzeyinin baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.²¹²

Bulgulara göre anne babası birlikte olan öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, anne babası boşanmış olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, yabancılaşma düzeyinin ise daha düşük olduğu bulunmuştur.

Bulgulara göre hane geliri yüksek olan öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, hane geliri düşük olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu, yabancılaşma düzeyinin ise daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu çalışma ile benzer olarak Tuna (2015) tarafından yapılan çalışmada anneye güvenli bağlanma düzeyinin ekonomik gelir durumu yüksek olan ailelerin çocuklarında, düşük olan çocuklara

---

²⁰⁸Zehra Sözcüger, Çocuklarda Davranış Problemlerinin, Bağlanma Stilleri, Aile İşlevleri ve Anne Kabul Algıları Açısından İncelenmesi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 83 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

²⁰⁹Gülçin Sönmez, Ergenlerde İletişim Becerileri Ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2014, s.53 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

²¹⁰Sönmez, a.g.e., s.57

²¹¹Sönmez, a.g.e., s.66

²¹²Sönmez, a.g.e., s.70

kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.²¹³ Bu çalışmadan farklı olarak olarak Sönmez (2014) tarafından yapılan araştırma sonucunda çocuğun anneye duyduğu güven düzeyinin hane gelir düzeyine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.²¹⁴

Bulgulara göre anne eğitim düzeyi ortaokul ve üzeri olan öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

---

²¹³Tuna, a.g.e., s.62

²¹⁴Sönmez, a.g.e., s.85

ÖNERİLER

Hane geliri yüksek olan öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, düşük olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmada alınan sosyo-ekonomik bilgilerin sınırlı olabileceği düşünülmektedir. Anne-baba çalışma durumu ve gelir düzey değişkenlerinin de yer aldığı gelecekte daha kapsamlı araştırmalar yapılması öngörülebilmektedir.

Bulgulara göre erkek öğrencilerin anneleri ile arasındaki güven düzeyinin, kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gelecek çalışmalarda, kız öğrencilerinin kişilik örüntülerine ve kaygı düzeylerine daha geniş bir örnekleme tekrar bakılması öngörülebilmektedir.

Bulgulara göre 4. sınıftaki (18 yaş) öğrencilerin annelerine bağlanma düzeylerinin, diğer sınıflarda okumakta olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bağlanmayı ölçen ölçeklerde sadece kağıt-kalem ölçekleri kullanılmıştır. Gelecek çalışmalarda bu ölçüğün dışında görüşme tekniğinde kullanılarak, bilinçdışı bağlanmanın modelleri bulunarak tekrar yeni bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AYDIN Betül, **Çocuk ve Ergen Psikolojisi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları No: 1., 1997

ADLER Alfred, **Sosyal Duygunun Gelişiminde Bireysel Psikoloji**, (Çev. H. Özgü), Hayat Yayınları, İstanbul, 2002

BANDURA Albert, **Social Learning Theory**, EnglewoodCliff, N. J. Prentice-Hall, 1977

BELSKY Jayand PASCO-FEARON Richard, Precursors of attachmentsecurity, İçinde J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds), **Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications**. (2nd ed.). New York: Guilford, 2008

BOWLBY John, **Bağlanma**, T. V. Soylu (çev.). İstanbul: Pinhan Yayınları, 2012

BREHERTON Inge, In **Pursuit of the Internal Working Model Construct andlts Relevance to Attachment Relationships**, K. E. Grossmann., K. Grossmann& E. Waters (Ed.), **Attachment from infancy to adulthood: The major longitudinal studies**. Newyork: GuilfordPress, 2005

CARTRON Annickand WİNNYKAMEN Fayda, **Les Relation Socialeschezl'enfant**, Paris: ArmandColin, 1999

COLİN Virginia, **Human Attachment**, New York: Mcgraw-Hill, 1996

CÜCELOĞLU Doğan, **İnsan ve Davranışı** (9. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999

DÖNMEZER İbrahim, **Ailede İletişim ve Etkileşim** (2. Baskı), Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1999

EKŞİ Aysel, **Psikiyatrik Açıdan Çocuk ve Adolesan İntiharları**, (ed. Aysel Ekşi), Ben Hasta Değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, 1999

FROMM Erich, **Sevme Sanatı**, (Çev. Y. Salman), Payel Yayınevi (10. Baskı), İstanbul, 1995

GANDER Mary ve GARDİNER Harry, **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, (Ed. B.Onur). Ankara: İmge Yayınevi, 2001

GEÇTAN Engin, **Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar**, 15. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2000

GÜNGÖR Erol, **Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak**, 4. Baskı, Ötüken Yay., İstanbul, 2000

HAMAMCI Zeynep, **Anababalara Yönelik Eğitim Programlarının Geliştirilmesi ve Uygulanması**, Anababa Eğitim Programları, (Ed. Y. Kuzgun, Z. Hamamcı) Ankara: Maya Akademi, 2007

HORTAÇSU Nuran, **İnsan İlişkileri**, 4. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi, 2012

HÖKELEKLİ Hayati, **Din Psikolojisi**, 6. Baskı, TDV. Yay., Ankara, 2005

HUMPHREYS Tony, **Aile: Terk Etmemiz Gereken Sevgili**, (Çev. T. Anapa) (3. Baskı), Epsilon Yayınları, İstanbul, 2003

KAĞITÇIBAŞI Çiğdem, **Çocuklarda Sağlıklı Gelişme Sorunları ve Psikolojinin Rolü**, Ben hasta değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü (Ed. A. Ekşi). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi, 1999

KARASAR Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayınları, Ankara, 2016

KULAKSIZOĞLU Adnan, **Ergenlik Psikolojisi**, (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002

MAİN Mary and SOLOMON Judith, **Procedures for identify ing infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation**, M. T.

Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Ed.), Attachment in the preschool years. Chicago: University of Chicago Press, 1990

MASTERSON James, **Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları**, (H. Şentürk, Çev.), İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008

MORETTİ Marlene and ROY Holland, "The journey of adolescence: Transitions in self within the context of attachment relationships", S. M. Johnson & V. E. Whiffen (Ed.), **Attachment Processes in Couple and Family Therapy**. New York: Guilford Press, 2003

MORGAN Clifford, **Psikolojiye Giriş**, (Çev. Ed. S. Karakaş), Hacettepe Yayınları, Ankara, 1998

ÖZTÜRK Orhan, **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları** (8. Baskı), Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 2001

PEKER Hüseyin, **Din Psikolojisi**, Sönmez Yayınevi, Samsun, 1993

ROBERTS Thomas, **A System Perspective Of Parenting: The Individual, The Family and the Social Network**, California: Brooks/Cole Publishing Company, 1994

SAĞLIK BAKANLIĞI YAYINI, **Çocuk ve Ergen Sağlığı Modülleri: Eğitimciler için Eğitim Rehberi**, 2008

SAYAR Kemal ve DİNÇ Mehmet, **Psikolojiye Giriş**, Dem Yay., İstanbul, 2008

SENEMOĞLU Nuray, **Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2000

ÜSTÜNOĞLU Ülkü, **Aile Eğitiminde Farklı Yaklaşımlar**, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1991

WILBRANDT Emel Çakıroğlu ve KILINÇ Aydoğan, **Montessori Yöntemi ile Kaynaştırma Eğitimi**, Ankara: Poyraz Ofset, 2008

YÖRÜKAN Turhan, **Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011

ZEİFMAN Debraand CİNDY Hazan, "Pairbonds as attachments: Reevaluating the evidence". J. Cassidy& P. R. Shaver (Ed.), **Handbook of Attachment Theory, Research, andClinical Applications**, New York: GuilfordPress, 2008

MAKALE VE BİLDİRİLER

AİNSWORTH Mary Salter, "Infant–mother attachment". **American psychologist**, 1979, 34(10), s. 932-937

ALLEN Joseph, MARSH, McFarland, MCELHANEY, Land, Jodl, Peck, "Attachment and autonomy as predictors of thedevelopment of social skills and delinquency during mid adolescence", **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 2002, 70(1), s. 56-66

ANDERS Sherryand TUCKER Joan, "Adult attachment style, interpersonal communication competence, and social support", **Personal Relationships**, 2000, (7), 379-389

BARTHOLOMEW Kim and HOROWİTZ Leonard, "Attachment Styles among Young Adults: A Test of a For Category Model", **Journal of Personality and Social Psychology**, 1991, 61, s. 226-241.

BARTHOLOMEW Kim, "Avoidance of İntimacy: An Attachment Perspective", **Journal of Social and Personal Relationships**. 1990, 7, s. 147-178.

BARTHOLOMEW Kim and HOROWİTZ Leonard, "Attachment styles among young adults: A test of four- category model", **JPers Soc Psychol**, 1991, 61, s. 226-44.

BAUMRİND Diana, "New Directions in Socialization Research", **American Psychologist**, 1980, 35, s. 639-652

BODUR Şahin, İŞERİ Elvan, SOYSALI Şebnem ve ŞENOL Selahattin, "Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış", **Klinik Psikiyatri**, 2005, 8, s. 88-99.

BREHERTON Inge, "Theorigins of attachment theory: John Bowlbyand Mary Ainsworth", **Developmental Psychology**, 1992, 28(5), s. 759-775

BUHRMESTER Duane, "Intimacy of friendship, interpersonal competence, and adjustment during preadolescence and adolescence", **Child Development**, 1990, 61(4), s. 1101-1111

CROWELL Judithand DOMİNİQUE Treboux, "A review of adult attachment measures: Implications for theory and research" **Social Development**, 1995, 4(3), s. 294-327

DENİZ Engin, "Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki", **Eurasian Journal of Educational Research**, 2006, 22, s. 89-99.

DİTOMMASO Enrico, E., BRANNEN-McNulty, C., Ross Burgess, "Attachment styles, social skills and loneliness in young adults", **Personality and Individual Differences**, 2003, 35(2), s. 303-312

DOĞAN Türkan, KARAMAN Neslihan, ÇOBAN Aysel, ÇOK Figen, "Ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin yordayıcısı olarak cinsiyet ve aileye ilişkin değişkenler", **İlköğretim Online**, 2012, 11(4), s. 1010-1020

DÖNMEZ Ali, "Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar için Bir Çerçeve", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 2000, 31(1), s. 17

FEARON Richard and ROİSMAN Glenn, "The significance of insecure attachment and disorganization in the development of children's externalizing behavior: A meta-analyticstudy", **Child Development**, 2010, 81(2), s. 435-456

FRALEY Chrisand DAVİS Keith, "Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationships", **Personal Relationships**, 1997, 4(2), s. 131-144

GROH Ashley, G.I. ROİSMAN, M.H.Van IJZENDOORN, KRANENBURG Fearon, "The significance of insecure and disorganized attachment for children's internalizing symptoms: a meta-analytic study", **Child Development**, 2012, 83(2), s. 591- 610

GRYCH John HOWARD and FİNCHAM Frank, "Marital Conflict and Children's Adjustment: A Cognitive-Contextual Framework", **Psychological Bulletin**, 1990, 108 (2), s. 267-290

GÜNAYDIN Gül, SELÇUK Emre, SÜMER Nebi, UYSAL Ahmet, "Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun Psikometrik Açıdan Değerlendirilmesi", **Türk Psikoloji Yazıları**, 2005, 8(16), s. 13-23.

HAMARTA Erdal, "Bağlanma Teorisi", **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2004, 14(1), s. 53-66

HAZAN Cindyand SHAVER Philip, "Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships", **Psychological Inquiry**, 1994, 5(1), s. 4-17;

KESKİN Gülseren ve ÇAM Olcay, "Ergenlik ve Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi", **New Symposium Journal**, 2009; 47-2, s. 53-57

KULA Naci, "Gençlik Döneminde Kimlik ve Din", Editör: Hayati Hökelekli, **Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi**, DEM Yay., İstanbul. 2006, ss. 34

KUZUCU Yaşar, "Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2011, 4(35), s. 79-91

MORETTİ Marleneand MAYA Peled, "Adolescent-parent attachment: Bonds that support healthy development", **Paediatrics & Child Health**, 2004, 9(8), s. 551-555

MOSS Ellenandtheothers, "AttachmentAndJoint Problem Solving Experiences During The Preschool Period", **Social Development**, 2006, s. 721.

NİCKERSON Amandaand Richard Nagle, "Parent and peer attachment in late childhood and early adolescence", **The Journal of Early Adolescence**, 2005, 25(2), s. 223-249

PATERSON Janis, Jeff FIELD and Jan PRYOR, "Adolescents' perceptions of their attachment relationships with their mothers, fathers, and friends", **Journal of Youth and Adolescence**, 1994, 23(5), s. 579-600

SHAVER Philip and BRENNAN Kelly, "Attachment Styles and The 'Big Five' Personality Traits: Their Connections with Each Other and with Romantic Relationship Outcomes", **Personality and Social Psychology Bulletin**, 1992, 18(5), s. 536-545.

SHOMAKER Lauren and FURMAN Wyndol, "Parent-adolescent relationship qualities, internal working models, and attachment styles as predictors of adolescents' interactions with friends", **Journal of Social and Personal Relationships**, 2009, 26(5), s. 579-603

SOYGÜT Gonca, "Bir Düzeltici Bağlanma İlişkisi Olarak Psikoterapi: Psikoterapi Süreçlerinde Bağlanma ve Terapötik İttifak", **Türk Psikoloji Yazıları**, 2004, 13 (7), s. 63-77.

SÜMER Nebi ve GÜNGÖR Derya, "The Psychometric Assessment of Adult Attachment Styles Scales on Turkish Sample and a Cross-cultural Comparison", **Turkish Journal of Psychology**, 1999, 14(43), s. 71-106.

SÜMER Nebi ve ŞENDAĞ Meltem Anafarta, "Orta Çocukluk Döneminde Ebeveyn Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı", **Türk Psikoloji Dergisi**, 2009, 24.63, s. 86-101

TABANNİCK G. Barbara ve FİDELL S. Linda, **Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı (Ed.: Mustafa Baloğlu)**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2015, s.186.

TOMLİSON Mark, COOPER Peter and MURRAY Lynne, "The mother-infant relationship and infant attachment in a South African peri-urban settlement" **Child Development**, 2005, 76, s. 1044-1054.

TRİNKE Shanna and BARTHOLOMEW Kim, "Hierarchies of attachment relationships in young adult hood", **Journal of Social and Personal Relationships**, 1997, 14(5), s. 603-625

WEİMER Barbara, KATHRYN Kerns and CRİSTOPHERO Idenburg, "Adolescents' Interactions with a Best Friend: Associations with Attachment Style", **Journal of Experimental Child Psychology**, 2004, 88(1), s. 102-120.

WILKINSON Ross, "The role of parental and peer attachment in the psychological health and self-esteem of adolescents", **Journal of Youth and Adolescence**, 2004, 33(6), 479-493

TEZLER

AKHUNLAR Miraç Neslihan, Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Uyum Süreçleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 19 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ARACI Ayşegül, Erken Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Annebaba Ve Arkadaşlara Bağlanma İle Saldırganlık Düzeyinin İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2012, s. 47 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

BÜYÜKŞAHİN Ayda, Yakın İlişki Kuran ve Kuramayan Üniversite Öğrencilerinin Çeşitli Sosyal Psikolojik Etkenler Yönünden Karşılaştırılması, Ankara, 2001, s. 14 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

CEYHAN Çelikoğlu, Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1997, s. 41 **(Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi)**

EKEN Asiye, Ergenlerin Anne-Babaya Bağlanma Biçimleriyle Öznel İyioluş Durumlarının Sosyal Yetkinlik Beklentileriyle İlişkileri, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2010, s. 84 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

ERİŞTİ Ali, Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki, İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2010, s. 14 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ERÖZKAN Atılgan, Romantik İlişkilerde Reddedilmeye Dayalı İncinebilirlik, Bilişsel Değerlendirme ve Başa Çıkma, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2004, s. 121 **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**

İŞINSU Melahat, İkili İlişki Biçimi ve Süresi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki Bağlantılar, Ankara, 2003, s. 52 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

İDİL Kaya, Evlilik Uyumu ile Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003, s. 46 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

KESKİN Gülseren, Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Ebeveyn Tutumları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İzmir: Ege Üniversitesi Psikiyatri Hemşireliği, 2007, s.121 **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**

KILIÇ Gülten, Lise Öğrenimi Görmekte Olan Ergenlerin Atılganlık Düzeylerinin Ebeveynlerine Bağlanma Örüntülerine Ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Darıca İlçesi Örneği, Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2009, s. 74 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

MUBARIQUE Mohammed, Ergenlerin Anne Ve Babalarına Güvenli Bağlanmaları İle Olumlu Sosyal Davranışları Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Ve Empatinin Aracılık Rolünün İncelenmesi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2016, s. 40 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

MORSÜNBÜL Ümit, Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2005, s. 76 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ONUR Nükhet, Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006, s. 92 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ERDEM ÖZYURT Şirin, Ergenlikte Algılanan Duygusal İstismar Ve Bağlanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2016, s. 42 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

POLAT Siren, ParentalAcceptance-Rejection, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1988, s. 47 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

SÖNMEZ Gülçin, Ergenlerde İletişim Becerileri Ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2014, s.53 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

SÖZÜGEÇER Zehra, Çocuklardaki Davranış Problemlerinin, Bağlanma Stilleri, Aile İşlevleri ve Anne Kabul Algıları Açısından İncelenmesi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 49 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

TUNA Ceyda, Ortaokul Öğrencilerinin Ebeveynleriyle Olan Bağlanma İlişkisinin İnternet Bağımlılığına Etkisi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 2015, s. 62 **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

ŞEKER Gürcan, Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2009, s. 25 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

YAZICIOĞLU Gizem, Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki: ODTÜ Örneği, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011, s. 68 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

YILDIZ Cihan, Üniversite Öğrencilerinin Geçmişte Yaşadıkları Ayrılık Kaygısı ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, Konya: Selçuk, 2008, s. 37 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

YILMAZ Sevinç, İşiten Bir Türk Anne İle Anasınıfına Devam Eden İşitme Engelli Çocuğunun Doğal Ev Ortamında Çeşitli Bağlamlardaki Etkileşimlerinde Annenin Kullandığı Emir Bildiren İfadelerin Betimlenmesi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2000, s. 119 **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

EKLER

EK-A Anket Formu

Kerns Güvenli Bağlama Ölçeği (Kern's Security Scale; KSS)

Bu ölçek toplam 15 maddeden oluşmakta ve çocukların ebeveynlere karşı duyduğu güvenli bağlanma düzeyini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçekte her madde için karşıt yönlü iki ifade bulunmaktadır (Bazı çocuklar... ama Bazı çocuklar...). Katılımcılardan, öncelikle "AMA" yazan kutunun hemen sağında ve solunda tanımlanan iki çocuk tipinden hangisine daha çok benzediğine karar vermesi istenmektedir. Daha sonra da seçtiği tarafa gidip tarif edilen çocuğa ne kadar benzediğini belirtmesi istenmektedir.

Ters yönde yazılmış yedi madde yeniden kodlandıktan sonra ölçek toplam puan üzerinden (15-60 arasında değişen puanlarla) ya da madde sayısına bölünerek ortalama değerler üzerinden (1-4 arasında değişen puanlarla) değerlendirilebilir. Yüksek puanlar ebeveynlere karşı güvenli bağlanmaya karşılık gelmektedir.

Ters kodlanan maddeler: 1, 3, 4, 9, 10, 13, 15

Önemli Not: Maddelerdeki 'anne' ve 'baba' ifadeleri değiştirilerek anne ve baba için ayrı formlar oluşturulabilir.

Ölçek Maddeleri;

1.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerine kolayca güvenirlir.	AMA	Bazı çocuklar annelerine güvenip güvenemeyecekleri konusunda emin değildirler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	---	---	---

2.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar yaptıkları her şeye annelerinin çok karıştığını düşünürler.	AMA	Bazı çocuklar kendi başlarına bir şeyler yapmalarına annelerinin izin verdiğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	--	---	---

3.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar için annelerinin yardım edeceğine inanmak kolaydır.	AMA	Bazı çocuklar için annelerinin yardım edeceğine inanmak zordur.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	--	---	---

4.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerinin onlarla yeterince zaman geçirdiğini düşünürler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onlarla yeterince zaman geçirmediğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	--	---	---

5.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerine ne düşündüklerini veya hissettiklerini söylemekten pek hoşlanmazlar.	AMA	Bazı çocuklar annelerine ne düşündüklerini veya hissettiklerini söylemekten hoşlanırlar.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

6.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar her şeyde annelerine ihtiyaç duymaz.	AMA	Bazı çocuklar annelerine hemen hemen her şey için ihtiyaç duyar.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	---	---	---

7.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar "Keşke anneme daha yakın olabilseydim" derler.	AMA	Bazı çocuklar annelerine olan yakınlıklarıyla mutludurlar.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	---	---	---

8.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerinin onları gerçekten sevmediğinden endişe duyarlar.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları sevdiğinden emindirler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

10.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerinin onları terk etmeyeceğinden gerçekten emindirler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları terk edebileceğinden bazen endişelenirler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	--	---	---

11.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar ihtiyaç duyduklarında annelerinin yanlarında olamayacağını düşünerek endişelenirler.	AMA	Bazı çocuklar ihtiyaç duyduklarında annelerinin yanlarında olacağından emindirler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	---	---	---

12.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar annelerinin kendilerini dinlemediğini düşünürler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onları gerçekten dinlediğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

13.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar üzgün olduklarında annelerinin yanına giderler.	AMA	Bazı çocuklar üzgün olduklarında annelerinin yanına pek gitmezler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

14.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar "Keşke annem sorunlarımla daha çok ilgilense" derler.	AMA	Bazı çocuklar annelerinin onlara yeterince yardım ettiğini düşünürler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	--	------------	---	---	---

15.

Bana çok benziyor ☐	Bana biraz benziyor ☐	Bazı çocuklar anneleri etrafta olduğunda kendilerini daha iyi hissedirler.	AMA	Bazı çocuklar anneleri etrafta olduğunda kendilerini daha iyi hissetmezler.	Bana biraz benziyor ☐	Bana çok benziyor ☐
---	---	---	------------	--	---	---

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri- Kısa Formu (Inventory of Parent and Peer Attachment-Short Form; IPPA)

Ölçek anne-baba ve arkadaşlara bağlanmayı ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçeğin orjinal formunda 3 alt boyut (güven, iletişim ve yabancılaşma) olmasına karşın, Türk ergen örnekleminde farklı bir faktör yapısı bulunmuştur (Bkz., Günaydın ve ark., 2005). Dolayısıyla toplam bağlanma skoru hesaplanırken 2., 4., 5., 6., 9. ve 10. maddelerin ters kodlanıp diğer maddeler ile toplanması tavsiye edilir.

ÖNEMLİ NOT: Maddelerdeki 'anne' ifadesi değiştirilerek anne, baba ve arkadaş için ayrı formlar oluşturulabilir.

7'li derecelendirme yöntemine göre:

1 = Asla

7 = Daima

Ölçek maddeleri (Anne Formu);

---

1. Annem duygularıma saygı gösterir.
  2. Annem başka biri olsun isterdim.
  3. Annem beni olduğum gibi kabul eder.
  4. Sorunlarım hakkında annemle konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.
  5. Evde kolayca keyfim kaçar.
  6. Annemin kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıkmak istemem.
  7. Kim olduğumu daha iyi anlamamda annem bana yol gösterir.
  8. Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu anneme anlatırım.
  9. Anneme kızgınlık duyuyorum.
  10. Annemden pek ilgi görmüyorum.
  11. Kızgın olduğumda annem anlayışlı olmaya çalışır.
  12. Annem bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.
-

EK-B Etik Kurul İzin Kararı

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ : 25.04.2018
TOPLANTI SAYISI : 2018-10

KARAR NO:2018-10-3 : Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Arife Nilay İSLAMOĞLU'nun "Ergenlik Döneminde Bağlanma Kavramının Anne Ve Çocuk Arasındaki İlişkiye Etkilerinin İncelenmesi" konulu tezi hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 06.04.2018 tarih ve 2018-8 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

ASLI GİBİDİR
Prof.Dr.Nuri KURUOĞLU
Rektör Yardımcısı

EK-C Özgeçmiş

30 Mayıs 1992 tarihi, Tokat Merkez doğumluyum. İlk, orta ve lise öğretimimi Tokat'da bitirdikten sonra 2010 yılında İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji bölümünü kazandım, 2015 yılında mezun oldum. 2016 yılında İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik psikoloji bölümünde yüksek lisans eğitime başladım. Yabancı dilim orta seviyede İngilizce olmakla birlikte bekarım ve kardeşimle yaşıyorum.

Arife Nilay İslamoğlu a.nilay@outlook.com

